

1. møde

Tirsdag den 7. oktober 1969 kl. 12.

Aldersformanden (Aksel Larsen): Grundloven bestemmer, at folketinget træder sammen til indledning af et nyt arbejdsår den første tirsdag i oktober kl. 12. Det er nu.

Som det medlem, der længst har haft sæde i tinget, tilkommer det mig at lede valget af tingets præsidium og tingsekretærer.

Det er meddelt mig, at det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre danner fælles valggruppe.

I henhold til gruppernes indstilling er til formand valgt *Skytte*, til første næstformand er valgt *Kaj Andresen*, til anden næstformand *Hanne Budtz*, til tredje næstformand *From* og til fjerde næstformand *Morten Lange*.

I henhold til forretningsordenen skal der også i dette møde vælges 6 tingsekretærer. Hertil har en valggruppe omfattende socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialistisk

folkeparti indstillet følgende: *Helge Nielsen, Søren B. Jørgensen, Henry Møller, Kofoed, Martin Pedersen og Arne Larsen*, der således er valgt.

Tinget er hermed sat.

Jeg anmoder den højtærede formand om at indtage formandspladsen.

Formanden: Jeg takker for den tillid, som tinget har vist mig ved at genvælge mig til at lede arbejdet. Jeg skal bestræbe mig på efter bedste evne at opfylde de pligter, der påhviler mig som tingets formand.

Først har jeg den glæde på tingets vegne at udtale et hjerteligt velkommen til Deres Majestæter Kongen og Dronningen, til Deres kongelige Højheder Tronfølgeren og Prins Henrik samt til repræsentanter for højesteret, der som folketingets gæster overværer tingets første møde i det nye folketingsår. Hjertelig velkommen.

Jeg giver herefter ordet til statsministeren, for at han kan give den i grundlovens § 38 omhandlede redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Da regeringen for et år siden over for folketinget fremlagde sine arbejdsplaner, indbød den til et samarbejde om løsningen af to hovedopgaver. Regeringen fremhævede behovet for en bred reformpolitik og understregede, at en fremskridtspræget reformperiode som sin forudsætning vil have en fast økonomisk stabiliseringspolitik.

Allerede i sidste folketingsår så folketinget resultater af den indledte reformpolitik. Med en række betydningsfulde love blev grundlaget lagt for en mere tidssvarende jord- og planlægningslovgivning kombineret med en ny naturfredningslov, for en kommunalreform og en ændring af byrdefordelingen mellem stat og kommuner. Ligeledes blev der gennemført en forsvarsreform, en tjenestemandreform og en ny egnsudviklingslov samt beslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser.

Regeringen agter i det nye folketingsår at videreføre dette reformarbejde gennem nye lovgivningsinitiativer. De økonomiske betingelser må imidlertid være i orden, og reformerne

må derfor — i det omfang, de er udgiftkrævende — nødvendigvis afstemmes efter vore økonomiske muligheder.

Den hurtige økonomiske vækst, der har præget Danmark det sidste år, har på afgørende måde medvirket til at understrege både de stærke og de svage sider i dansk økonomi.

I sig selv er det glædeligt at iagttage den dynamiske kraft i dansk økonomi, fordi den afspejler en betydelig fremdrift og konkurrenceevne i erhvervslivet. På tre afgørende områder har dette i det sidste år medført værdifulde resultater: den fulde beskæftigelse er genskabt, industrieksporten er steget stærkt, og prisudviklingen har gennem de sidste halvandet år været roligere i Danmark end i de fleste andre vestlige lande. Til dette kan føjes andre positive træk, bl. a. en stærk vækst i boligbyggeri og en om end beskednen fremgang i landbrugets driftsøkonomi.

Disse resultater må imidlertid bedømmes i sammenhæng med de svaghedstegn, der er så åbenbare: det danske samfunds opsparing er ikke tilstrækkelig til at dække vort store kapitalbehov, hvilket giver sig udslag i valutaunderskud og manglende balance på obligationsmarkedet.

Kræfterne må derfor koncentrereres om at afhjælpe de fundamentale svagheder i dansk økonomi. Kortsigtede indgreb rummer risiko for at tilsløre de egentlige problemer.

Bedømmer man udviklingen i 1969 i sin helhed, viser det sig, at dansk økonomis generelle svagheder træder klarere frem i en situation, hvor de omtalte glædelige resultater viser sig.

Konjunkturopsvinget, der i begyndelsen blev båret frem af eksportstigning og kreditlættelse, har hurtigt udviklet sig til et af de kraftigste, vi har set i mange år. Væksten i efterspørgslen har på næsten alle punkter været stærkere end ventet. Dette har medført, at betalingsbalancen trods den store eksportfremgang stadig viser et underskud af en størrelsesorden, som ikke er holdbar på længere sigt. Det har igen, sammen med den omfattende kortfristede gæld til udlandet, medvirket til de valutavanskeligheder, vi blev stillet over for under den internationale valutakrise i foråret.

Vi må gøre os klart, at de stærke konjunkturdrivende kræfter ikke blot har rod i den erhvervsmæssige udvikling, men er blevet forstærket, fordi lovregler, institutioner og arbejdsmarkedsforhold på mange punkter ikke er tilpasset efter en situation med så stærkt et pres på produktionskapaciteten. Det rummer farer for, at nye prisstigningstendenser og valutaproblemer skal stille sig hindrende i vejen for en videreførelse af en høj økonomisk vækst.

Den første betingelse for at sikre økonomisk ligevægt og opnå den gradvise forbedring af valutabalancen, som er regeringens mål, er, at ekspansionstendenserne ikke får lov til at udvikle sig til et efterspørgselspres. I løbet af forårsmånederne stod det klart, at udviklingen pegede i den retning.

Det var baggrunden for de indgreb, der gennemførtes i foråret, og dette synspunkt var også afgørende for fastlæggelsen af udskrivningsprocenten for 1970. Den kreditstramning, der gennemførtes i maj, og som blev bekræftet ved forhandlingerne mellem Nationalbanken, bankerne og sparekasserne i sidste måned, var vel i første række motiveret af udviklingen på de internationale kreditmarkeder, men den kom samtidig til at indgå som et led i den stramning af den interne efterspørgsel, som udviklingen havde nødvendiggjort.

De finanspolitiske indgreb i foråret medførte en styrkelse af den statsfinansielle stilling i indøværende finansår med knap 650 mill. kr. På denne baggrund forventede man et kasse-

overskud for 1969-70 på ca. 450 mill. kr. Som det fremgår af finansministerens nyligt afgivne halvårsoversigt til folketingets finansudvalg, forudses der nu en yderligere forøgelse af kasseoverskuddet.

Udviklingen i løbet af sommeren har vist, at den faste finanspolitik og stramningen af kreditpolitikken var samfundsøkonomisk nødvendig og ikke medførte uheldige virkninger for beskæftigelsen. Regeringen er besluttet på at fastholde denne linje, så længe det er nødvendigt for at opnå en bedre balance i betalingerne til og fra udlandet.

Alt tyder på, at de gennemførte foranstaltninger har bidraget væsentligt til, at den senere tids valutauro ikke har givet nævneværdig genklang i Danmark. De stedfundne ændringer i den franske og tyske valutapolitik og den styrkelse af det internationale betalingssystem, som forestår ved skabelsen af de særlige trækningsrettigheder og ved forhøjede kvoter i valutafonden, skulle alle bidrage til større stabilitet i de internationale valutaforhold. Regeringen finder det dog nødvendigt, at der fortsat består muligheder for at styrke valutareserven gennem optagelse af statslån i udlandet.

Regeringen må stærkt understrege, at der først og fremmest må sættes ind over for de fundamentale svagheder i den danske økonomi. Da det, der skal besluttes, skal række mange år frem, vil det være værdifuldt, om der i folketinget, som det tidligere er sket, kan vindes bred tilslutning til udformningen af de kommende års økonomiske arbejdsgrundlag for det danske samfund.

Jeg skal kort omtale nogle af de hovedproblemer, som regeringen mener bør tages op til en kritisk vurdering:

Det er regeringens opfattelse, at vi på en række administrative og lovgivningsmæssige områder kan gennemføre ændringer, der vil befordre en større stabilitet i den økonomiske udvikling.

Det drejer sig bl. a. om at bringe væksten i det offentlige aktivitet i bedre overensstemmelse med stigningen i den samlede produktion. For statens vedkommende kan dette ske gennem forstærket rationalisering, gennem budget- og personalerammer, perspektivplanlægning samt gennem stram prioritering af de offentlige investerings- og reformopgaver tilrettelagt ud fra vor økonomiske formåen. For kommunerne vil videreførelsen af reformarbejdet berøre ikke blot byrdefordelingen, men efterhånden også opgavefordelingen og skabe en nærmere sammenknytning mellem udgifter og beskatning og derved også tilskynde til en mere kritisk prøvelse af udgifterne. For at understøtte denne tendens mener regeringen, at vi gennem tilsynet med den kommunale låntagning bør søge frem mod en højere selvfinansieringsgrad i kommunerne under skyldig hensyntagen til udviklingskommunernes behov for derved at lette presset på lånemarkedet.

Det er imidlertid vigtigt, at disse foranstaltninger indgår i en samlet overvejelse af kreditmarkedets problemer. Gennem det sidste tiår har der været en voksende spænding mellem udbuddet og efterspørgslen på obligationsmarkedet. Obligationsrationeringen, som i sig selv rejste andre problemer, var ikke tilstrækkelig til at fjerne denne spænding. Det vil derfor være nødvendigt for igen at skabe mulighed for at føre kreditpolitik på en mere hensigtsmæssig måde at finde mere holdbare midler over for de grundlæggende årsager til denne spænding. Regeringen har, som det vil være bekendt, nedsat et udvalg, der skal afgive rapport om få uger.

Denne rapport bør indgå i overvejelserne om en langsigtet økonomisk politik. Det må forventes, at rapporten vil indeholde forslag, som vil indebære en tilskyndelse til en for-

øgelse af den private opsparing bl. a. på boligområdet. Regeringen tillægger imidlertid spørgsmålet om en stimulering af opsparingen så stor betydning, at den er rede til at overveje enhver mulighed for fremme af opsparingen. Vi ønsker muligheder for at stimulere den private opsparing drøftet, ligesom vi er rede til at overveje muligheder for forskellige former for opsparing i fonde.

Det vil samtidig være afgørende, at stigningen i pengeindkomsterne holdes inden for de rammer, som hensynet til vor internationale konkurrenceevne sætter. Den betydelige prisstabilitet, der blev opnået i 1968, har vist gavnlige virkninger både for den sociale og den økonomiske balance. Regeringen har på alle de områder, hvor den har direkte indflydelse på udviklingen — prislovgivningen, forhandlingerne med landbruget, med tjenestemændene og med de overenskomstansatte osv. — søgt at videreføre denne linje på en måde, som sikrede balance mellem de forskellige indkomstgrupper. Det er vort håb, at vi ad den vej har bidraget til at skabe øget forståelse for disse problemer overalt, hvor der træffes beslutninger, som har betydning for omkostnings- og prisudviklingen. Det må ikke lykkes enkelte grupper gennem aktioner at sprænge denne udvikling og derigennem ødelægge grundlaget for opretholdelsen af en høj beskæftigelsesgrad.

Det er med beklagelse, regeringen har måttet konstatere, at det ikke har været muligt at opnå enighed om fornyelse af overenskomsterne med forskellige akademikerorganisationer. Regeringen har i denne sag ladet sig lede af sit ansvar for landets økonomiske udvikling og hensynet til overenskomsterne på det øvrige arbejdsmarked. Regeringen vil ikke forsømme nogen mulighed for at få konflikten bragt til afslutning på et for samfundet forsvarligt grundlag.

Ved udformningen af den økonomiske politik har regeringen haft for øje, at spillerummet for en udvidelse af produktionen er snævret stærkt ind. Nu, da fuld beskæftigelse er blevet opnået, bør vi derfor lægge hovedvægten i den økonomiske politik på en nedbringelse af det store valutaunderskud. Dette medfører, at stigningen i det offentlige og det private forbrug må holdes tilbage i de kommende år, således at en så stor del af produktionsstigningen som muligt udnyttes til forbedring af betalingsbalancen.

Det er regeringen magtpåliggende at skabe de bedst mulige forudsætninger for en høj beskæftigelse også på længere sigt. Forårets valutakrise har imidlertid så stærkt som noget vist det utilstrækkelige valutariske fundament, dansk økonomi har bygget på. Alle kunne i disse måneder se, hvor let den økonomiske fremgang kan slås i stykker, hvis der ikke er en rimelig balance i vor udenrigsøkonomi. Derfor er det vigtigste mål for vor politik i de kommende år at sikre et solidt valutarisk grundlag for den økonomiske fremgang.

Som det fremgår af den skriftlige del af den redegørelse, jeg fremlægger her ved folketingets åbning, er Danmarks markedspolitik uændret. Regeringen fastholder ansøgningen om medlemskab af fællesmarkedet, ligesom vore bestræbelser uformindsket går ud på, at vore forhandlinger om optagelse indledes samtidig med Englands. I forhandlingerne om en udvidelse af det nordiske samarbejde fastholder regeringen sine bestræbelser for, at der allerede i denne vinter kan opnås et resultat, der kan forelægges de nordiske landes parlament.

Over for begge forhandlingsområder må det fremhæves, at der fortsat gør sig en række usikkerhedsfaktorer gældende.

Fællesmarkedssituationen har Danmark kun i beskedent omfang indflydelse på.

Det må hilses velkommen, at der nu skal afholdes et møde mellem regeringscheferne i

fællesmarkedslandene. Forhåbentlig vil dette møde betegne et skridt henimod realitetsforhandlinger med ansøgerlandene. På den anden side må vi realistisk indstille os på, at der kan blive tale om langvarige forhandlinger. Såvel indre problemer omkring fællesmarkedets landbrugsordninger som problemerne vedrørende Englands tilpasning til fællesmarkedet gør dette sandsynligt. Man må håbe på et positivt resultat af forhandlingerne. Mulighederne herfor er imidlertid stadig et åbent spørgsmål i europæisk politik.

Hvad angår de nordiske forhandlinger, kan der være grund til efter den senere tids diskussioner at understrege, at løsningen af de udestående problemer har Danmark ikke bestemmelsesretten over alene.

Regeringen anser det for ønskeligt, at de nordiske forhandlinger videreføres, og vil aktivt arbejde for, at der opnås et positivt resultat. Det er imidlertid nødvendigt at understrege, at der på en del af de udestående områder enten må komme selvstændige forslag fra de andre nordiske lande eller et positivt svar på det danske udspil. Først og fremmest venter Danmark konkrete forslag fra de tre andre lande på landbrugspolitikens område — uden sådanne kan forhandlingerne ikke færdiggøres. Regeringen går ud fra, at der fortsat er enighed om, at en toldunion uden nødvendige undtagelser og suspensioner ikke er acceptabel for Danmark, ligesom landbrugspolitikken skal være aftalt samtidig med de øvrige væsentlige områder, bl. a. told- og finansieringsbestemmelser.

Regeringen vil holde sig i kontakt med folketingets partier og med erhvervslivets organisationer, sådan at der under alle forhandlinger både med fællesmarkedet og de nordiske lande kan være den stærkest mulige baggrund for eventuelle beslutninger.

Der har i den senere tid været bedring i afsætningsvilkårene for den danske landbrugs eksport. Dette bør imidlertid ikke tilsløre, at landbruget fortsat kæmper med problemer, som har deres rod i mange års tiltagende afspærrings- og subsidiepolitik. Der kan gå endnu en årrække, inden der sker afgørende ændringer i disse vilkår.

Dette indebærer, at det fortsat vil være nødvendigt at opretholde en lovgivning, som kan bidrage til at afbøde de indkomstmæssige virkninger for de enkelte landbrugere.

Landbrugsordningerne blev i foråret forlænget under den forudsætning, at de skal optages til revision i dette folketingsår. Det er ikke alene i landbrugets, men i hele samfundets interesse, at landbrugslovgivningen tages op til samlet vurdering ud fra den viden og de forventninger, vi står med i dag. Da principperne for landbrugsordningerne blev fastlagt, skete det ud fra den forudsætning, at det gjaldt om at hjælpe landbruget igennem en overgangsperiode, indtil problemerne kunne løses gennem et bredere europæisk markedsamarbejde.

Ordningerne har nu under forskellige former virket i næsten ti år, uden at vi endnu kan regne med en snarlig løsning af landbrugets problemer. Det bliver derfor stadig mere påkrævet at søge lovgivningen udformet ud fra en langsigtet helhedsvurdering i lyset af landbrugets produktions- og indkomstforhold, effektivitetsudvikling og tilpasning til den øvrige erhvervsstruktur samt landbrugsordningernes indvirkning på samfundsøkonomien.

Under forårets forhandlinger blev der fra landbrugets organisationer fremsat synspunkter og forslag, der naturligt vil indgå i overvejelserne i det udvalg, som af regeringen har fået til opgave inden årets udgang at foretage en samlet analyse af landbrugets problemer. Samtidig venter vi at modtage resultaterne af en række overvejelser og undersøgelser, som landbokommissionen er i gang med.

Efter nytår vil der således foreligge et omfattende materiale, som kan danne grundlag

for tilrettelæggelsen af den fremtidige landbrugspolitik. Det er regeringens håb, at vi derigennem kan bidrage til større klarhed over landbrugets fremtid, sådan at de unge, der fortsat vil være behov for i landbruget, kan gå ind i erhvervet på rimelige betingelser og med en bedre viden om de vilkår, de kan forvente at komme til at arbejde under.

Der er fortsat for samfundet som helhed behov for en betydelig produktion og eksport af landbrugsvarer, ikke blot af hensyn til valutaindtjeningen, men også af hensyn til beskæftigelsesmulighederne i andre erhverv. Regeringen vil derfor søge at give landbruget en sådan placering i det moderne samfund, at der skabes mulighed for at sikre denne produktion.

Det kan ikke udelukkes, at landbruget også i de kommende år kan blive stillet over for behov for omlægninger i produktion og struktur. Den fremtidige støttelovgivning bør derfor tilrettelægges sådan, at tilpasningen lettes mest muligt, og sådan at de menneskelige og sociale problemer, der kan opstå, bliver mindst mulige.

Udviklingen i levestandarden og landets økonomiske betingelser for at gennemføre en samfundsudbygning, omfattende store offentlige opgaver, vil i de kommende år være i stigende grad afhængig af industriens ekspansionsevne. Såvel i eksporten som i den produktion, der på det danske marked skal hævde sig i konkurrencen udefra, vil industriens fremtidsmuligheder imidlertid være bestemt af, at eksisterende og nye danske virksomheder kan udvikle produkter på højde med de seneste tekniske fremskridt.

På denne baggrund har regeringen i indeværende år afholdt en række Marienborgmøder med repræsentanter for industrien, arbejderbevægelsen og forskningen. Et hovedtema for disse drøftelser har været hele spørgsmålet om den teknologiske forskning og industriens muligheder for hurtig nyttiggørelse af forskningsresultaterne. Regeringen har i tilslutning til disse drøftelser anmodet forskningens fællesudvalg om at overveje disse problemer og afgive indstilling til regeringen herom. Forskningens fællesudvalg er ret langt fremme med nogle større undersøgelser, herunder den første egentlige kortlægning af forskningsaktiviteten i Danmark samt en betænkning, der bl. a. vil gå ind på spørgsmålet om forskningens samfundsmæssige betydning og mulighederne for i højere grad at prioritere forskningsopgaverne ud fra dette hensyn. Så snart denne betænkning i løbet af kort tid er afgivet til regeringen, vil regeringen med støtte i dette materiale samt den for nylig afgivne betænkning fra Akademiet for de tekniske Videnskaber tage under overvejelse, hvilke forbedringer der fra statens side måtte kunne gennemføres til formidling og udvikling af det teknologiske samarbejde.

Regeringen har imidlertid allerede besluttet i dette folketingsår at fremsætte lovforslag om etableringen af et forskningscenter i Hørsholm for såvel private som offentlige institutter, der driver teknisk forskning til udnyttelse i private og offentlige virksomheder.

Endvidere agtes fremsat forslag til ændring af lov om statens lånefond for erhvervs-mæssig udvikling og forskning.

Igennem de senere år er det med stigende styrke gået op for os alle, at det moderne industrisamfunds tiltagende forurening truer med at blive en fare for befolkningens sundhed og trivsel. På visse områder, navnlig af sundhedsmæssig art, er en indsats mod forurening sat i system såvel lovgivningsmæssigt som administrativt. Regeringen er opmærksom på, at eksisterende lovgivning ikke altid er udnyttet efter sine muligheder; dette hænger delvis sammen med de for kommunerne ofte byrdefulde udgifter, som er forbundet med eksempelvis opførelsen af rensningsanlæg.

Det må imidlertid konstateres, at problemerne rækker langt videre. I det omfang, forureningen er en følge af industriel aktivitet, står samfundet over for en afvejelse af sundhedsmæssige hensyn og nationale erhvervsmæssige interesser. Denne afvejelse rejser for det første spørgsmålet om tilvejebringelsen af fornøden viden om forureningens risikogrænser, ligesom der på dette grundlag må fastsættes normer og foretages målinger, hvilket alt sammen forudsætter en forskningsindsats. For det andet vil omkostningerne ved forureningsbekæmpelsen være så betydelige, at det såvel samfundsmæssigt som erhvervsmæssigt vil være af afgørende værdi at forebygge forureningen gennem planlægningen af fremtidige bebyggelsers og industriarealers placering. Til de komplicerende faktorer hører endelig, at en række forureningsproblemer kun lader sig løse på internationalt grundlag.

I sidste folketingsår opfordrede folketinget i forbindelse med behandlingen af naturfredningsloven regeringen til at tage initiativet til en central ledelse af forureningsbekæmpelsen.

Regeringen har sommeren igennem arbejdet med dette spørgsmål, og et ministerudvalg har haft den opgave at finde frem til den mest hensigtsmæssige iværksættelse af en systematisk samfundsindsats til bekæmpelse eller forhindring af den omfattende forurening.

Til forberedelsen af denne indsats har regeringen nedsat et midlertidigt forureningsråd til gennemgang af den eksisterende lovgivning og dennes øjeblikkelige muligheder samt til udarbejdelse af forslag om den organisatoriske tilrettelæggelse af en permanent administration af disse problemer. Til bistand for rådet vil der desuden blive nedsat et særligt teknisk ekspertudvalg, der får til opgave at skabe et overblik over eksisterende forskning på forureningsområdet og fremsætte forslag om tilvejebringelsen af det yderligere forskningsgrundlag, som måtte være nødvendigt.

De senere års kraftige vækst i statens og kommunernes udgifter har skærpet betydningen af en rationel tilrettelæggelse af den offentlige virksomhed. Strukturrationaliseringen må bygge på en vidtgående decentralisering, på en flerårig og fastere plan- og budgetlægning, på en smidiggørelse af personalesystemet og på størst mulig udnyttelse af moderne teknik. Samtidig må der i udformningen af lovgivningen tages hensyn til behovet for en rationel forvaltning.

Folketinget har i sidste folketingsår afsluttet arbejdet med den geografiske del af kommunalreformen uden for hovedstadsområdet samt første etape af byrdefordelingsreformen.

Det næste vigtige skridt i denne forvaltningsreform, der vel er den største siden socialreformen, vil blive at overføre det administrative ansvar for en række opgaver fra centraladministrationen til kommuner og amtskommuner. Denne overflytning af opgaver vil først blive aktuel på uddannelsesområdet og det sociale område. Der vil herved ske en afkortning af den offentlige beslutningsproces, som kan skabe betingelser for en bedre afvejning af de lokale behov og for en aflastning af centraladministrationens konkrete sagsbehandling. Resultaterne heraf vil kunne følges op ved sammenlægning af forvaltningsorganer på centralt plan. Regeringen er opmærksom på, at betydningen af samordning mellem statens og kommunernes økonomiske planlægning vil vokse. Regeringen er endvidere indstillet på, at overførelsen af flere opgaver til kommunerne forudsætter en videreførelse af byrdefordelingsreformen.

Overførelsen af opgaver til kommunerne vil blive en langvarig proces, der af praktiske grunde først for alvor kan komme i gang fra 1. april 1972. Det er imidlertid vigtigt på et tidligt tidspunkt at få afstukket de principielle retninglinjer. Allerede i dette folketingsår

vil tinget få lejlighed til at behandle forslag til principbeslutning om en ny styrelseslovgivning for hele det sociale område baseret på udflytningen af flest mulige opgaver under den nye kommunestruktur. I denne forbindelse vil der blive mulighed for her i tinget at drøfte de generelle hovedlinjer i opgaveoverførelserne fra stat til kommuner.

Ved den i sidste folketingsår gennemførte tjenestemandreform er der skabt mulighed for større smidighed i statens personalemæssige dispositioner. På dette grundlag vil et arbejde blive sat i gang med henblik på at sikre overensstemmelse mellem de enkelte stillingers saglige indhold og personalets kvalifikationer.

For statens vedkommende er tillige gennemført en udbygning af kontrollen med oprettelse af nye stillinger, og jeg appellerer til kommunerne om også at være tilbageholdende. Denne appel agtes fulgt op gennem det tilsyn, indenrigsministeriet udøver med kommunernes finansielle dispositioner, og regeringen vil endvidere tilskynde kommunerne til at gennemføre en flerårig budgetlægning.

Der vil allerede i de nærmest kommende år vise sig behov for en samordning af statens og kommunernes indsats i rationaliseringsarbejdet. De nye perspektiver for rationalisering af arbejdsgangen i den offentlige forvaltning, som den moderne EDB-teknik åbner, vil på mange områder kun kunne udnyttes effektivt i samarbejde mellem staten og kommunerne.

Disse synspunkter indgår i overvejelserne vedrørende tilrettelæggelsen af administrationsrådets fremtidige virksomhed, som regeringen inden længe vil give tinget nærmere orientering om.

Regeringen agter i løbet af folketingsåret at lægge op til en principiel debat om den fremtidige Grønlandspolitik.

Sammen med Grønlandsministeren har jeg i sommer besøgt dele af Grønland for at søge at danne mig et alsidigt indtryk af udviklingen i det grønlandske samfund. Selv om den danske stat inden for den sidste snes år har anvendt endda meget betydelige beløb til fremme af leve- og erhvervsvilkårene i denne del af landet, er de uløste opgaver fremdeles så store, at Grønland endnu i en lang årrække vil have brug for en betragtelig økonomisk støtte.

Det er imidlertid regeringens opfattelse, at vi er nået til det sted i udviklingen, hvor det på grundlag af de indhøstede erfaringer vil være rigtigt at korrigere visse sider af Grønlandspolitikken.

Målet for den fremtidige Grønlandspolitik må være, at befolkningen deroppe gives mulighed for selv at bære en stigende del af ansvaret for udviklingen under overtagelsen af stadig flere opgaver og en tilsvarende andel i byrderne. Undervisning og uddannelse må derfor have en høj prioritet i disse år, således at grønlænderne får de bedste muligheder for at dygtiggøre sig med det resultat, at antallet af udsendte danske kan reduceres betydeligt.

Som det vil være bekendt, er der mellem de nordiske regeringer og Nordisk Råds præsidium truffet aftale om, at repræsentationen i Nordisk Råd kan udvides sådan, at Færøernes lagting blandt sine egne medlemmer kan vælge to medlemmer til Nordisk Råd, og at landsstyret kan udpege et af sine medlemmer til at deltage i rådets arbejde på tilsvarende måde som regeringsmedlemmer. Det er regeringens håb, at man fra Færøernes side snarest vil give tilslutning hertil.

Det er min agt i løbet af det kommende år at besøge Færøerne for på stedet at danne mig et direkte indtryk af de problemer, som præger det færøske samfund.

Folketinget vil i dette arbejdsår blive stillet over for mange betydelige lovgivningsopgaver ud over de allerede nævnte hovedspørgsmål. I den skriftlige del af redegørelsen gives der en nærmere oversigt over det planlagte lovgivningsarbejde.

Regeringen er opmærksom på, at kommunalvalgene og Nordisk Råd tilsammen kan afkorte folketingets arbejdsperiode med nogle uger, og har ønsket at tage størst muligt hensyn hertil. I denne sammenhæng synes det rimeligt at henlede opmærksomheden på, at en del af den forberedte lovgivning har karakter af konsekvenslovgivning af til dels rent teknisk karakter.

Socialreformkommissionen står over for afgivelsen af sin første betænkning, som bl. a. vil danne grundlag for den allerede omtalte rammelov med henblik på den sociale forvaltnings forenkling og indpasning i den nye kommunestruktur. Også på andre vigtige felter kan der imødeses reformforslag fra kommissionen. På uddannelses- og kulturområdet vil den forberedte lovgivning omfatte en række betydningsfulde spørgsmål, bl. a. udbygningen af undervisnings- og forskningsinstitutionerne og revisionen af loven om ungdommens uddannelsesfond. Også på de øvrige lovgivningsområder, herunder ikke mindst udbygningen af trafikvæsenet, vil folketinget blive stillet over for krævende afgørelser.

På denne baggrund ønsker regeringen at indskærpe, at såvel de udgiftkrævende reformer som den offentlige anlægspolitik må afstemmes både i omfang og tempo efter de økonomiske muligheder. Nødvendigheden af at fastholde den økonomiske stabiliseringspolitik begrænser det finansielle råderum og kalder på en prioritering af opgaverne.

Igennem en lang årrække har der i dette ting været bred enighed om udenrigspolitikken. Denne enighed omfatter ikke alene den problemkreds, der ligger os nærmest, nemlig sikkerheds- og Europapolitikken, men, også en lang række andre udenrigspolitiske problemer, som Danmark, ikke mindst på grund af sit FN-medlemskab, må tage stilling til. Naturligvis kan der på nogle punkter være nuancer i opfattelsen, men det er både gavnligt og i mange tilfælde nødvendigt, at udenrigspolitiske beslutninger kan bæres af en sådan bred enighed.

Opgaven er at føre en udenrigspolitik, der på samme tid er aktiv og realistisk. Målet er i første række landets frihed og sikkerhed og fremme af danske samfundsinteresser. Men samtidig må Danmark føle sig forpligtet til at yde sit bidrag til løsning af de internationale problemer, til sikring af fred mellem folkene og til lindring af nød blandt mennesker.

Det udenrigspolitiske afsnit af den skriftlige del af redegørelsen går ind på nogle af de vigtigere problemer, som vi stilles over for.

Både økonomisk og politisk er der i stigende grad en stærk sammenhæng imellem, hvad der sker i vort land og i verden uden om os. Begivenheder og forhold i andre lande påvirker vor situation, og omvendt har vi også vor del af medansvaret for udviklingen. Isolation er ingen mulighed i den moderne verden.

I denne gensidige afhængighed har Danmark derfor også sin opgave at løse, og et bedre klima mellem folkene står forrest blandt de mål, vi må sætte os. En europæisk sikkerhedskonference er et af de egnede midler til at fremme afspænding og samarbejde, forudsat at den både med hensyn til deltagere, tidspunkt og emnevalg forberedes rigtigt. Vi agter at

bidrage til en sådan forberedelse og til et forbedret forhold mellem nationerne såvel gennem vore direkte kontakter med andre lande som gennem vort arbejde i de internationale organisationer.

Danmarks sikkerhedspolitik er udtrykt gennem det fortsatte medlemskab af NATO. Såvel i NATO som i FN vil regeringen aktivt støtte bestræbelserne for afspænding og gensidig nedrustning.

Regeringen og folketingets skal i disse år forme det grundlag, som det danske samfund skal udvikle sig på i halvfjerdserne, både økonomisk, erhvervspolitisk, socialt og kulturelt. I en tid, som er præget af en rivende teknisk udvikling, er vort bedømmelsesgrundlag naturligvis begrænset. Men det fritager os ikke for den opgave, der ligger i at tilpasse samfundets funktioner til de vilkår, vi må regne med at komme til at arbejde under i de kommende år.

Selv om vi har problemer, der skal overvindes, er det vor opfattelse, at det danske samfundssystem og Danmarks erhvervsliv er i besiddelse af en sådan styrke, at vi har rigemuligheder. Har vi i regering og folketing mod, styrke og klogskab til at angribe problemerne dér, hvor de melder sig, kan vi på dette grundlag sikre en fortsat velstandsstigning, en høj beskæftigelsesgrad og nye landvindinger på de kulturelle, uddannelsesmæssige og sociale områder.

Regeringen indbyder alle folketingets partier til et samarbejde om en lovgivning, der kan gøre det danske samfund bedre rustet til at løse de opgaver, fremtiden stiller os over for.

Jeg foreslår, at vi indleder arbejdet i det nye folketingsår med at udbringe et leve Danmark.

Danmark leve!

(Statsministerens opfordring besvaredes med et trefoldigt hurra).

Formanden: Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages om et kvarter, kl. 13.

Herefter forlod Deres Majestæter Kongen og Dronningen og Deres kongelige Højheder Tronfølgeren og Prins Henrik med følge samt repræsentanterne for højesteret gæstelogen, ledsaget af præsidiets medlemmer.

Skriftlig redegørelse af statsministeren i tilslutning til åbningstalen.

Ved indledningen til det nye folketingsår fremlægger regeringen den grundlovsfæstede redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger dels i en skriftlig del, dels i en mundtlig.

Fremstillingen i den skriftlige del tilsigter — som en ændring i forhold til tidligere år — at give folketinget en afrundet og mere udførlig oversigt over udviklingen og regeringens arbejdsplaner og dermed at underbygge den mundtlige del, i hvilken der vil blive givet en belysning af de hovedproblemer og større reformopgaver, som i

særlig grad vil kalde på folketingets opmærksomhed og indsats i den kommende arbejdsperiode.

Det politiske billede af Europa aftegner sig ved dette folketingsårs begyndelse roligere end for et år siden. Uanset at forholdene i Tjcekoslovakiet stadig påvirker vilkårene for de europæiske afspændingsbe- stræbelser, er en stadig udbygning af dialogen mellem øst og vest den eneste vej frem mod en virkelig afspænding.

Danmark har også sin rolle at spille i denne afspændingspolitik. Regeringen agter at videreføre og udbygge en politik med dette mål for øje såvel gennem tosidige

[Statsministeren.]

drøftelser med andre stater som gennem forhandlinger i FN og NATO. Vort medlemskab af disse organisationer er fortsat grundlag for Danmarks sikkerhedspolitik. I begge organisationer vil Danmark yde sin indsats med henblik på at styrke mulighederne for at fremme fred og sikkerhed mellem nationerne.

Det er regeringens overbevisning, at fremskridt på nedrustnings- og våbenkontrolområdet er nødvendige for tilvejebringelse af varig fred og øget sikkerhed mellem nationerne. I overensstemmelse hermed vil regeringen fortsat aktivt støtte ethvert realistisk forsøg på at nå til en almindelig afrustning under behørig kontrol. En forudsætning for virkelige fremskridt er imidlertid, at der tilvejebringes et klima af gensidig tillid i de internationale forbindelser.

Efter regeringens opfattelse vil en udbygning af de tosidige kontakter mellem øst og vest til drøftelse af aktuelle emner inden for nedrustningsområdet kunne bidrage hertil. Som led i disse bestræbelser vil Danmark for sit vedkommende søge den direkte kontakt med andre lande udvidet.

Danmark har som et af de første lande ratificeret traktaten om ikke-spredning af kernevåben og har hermed støttet bestræbelserne for, at traktaten — gennem bred opslutning — snarest muligt vil kunne træde i kraft.

Som bekendt har regeringen støttet det finske initiativ til forberedelse og indkaldelse af en konference om Europas sikkerhed. Danmark vil fortsætte arbejdet med dette spørgsmål og herunder søge klarlagt, hvilke problemer der i nær fremtid og med fordel kan tages op til meningsfyldt forhandling.

Regeringen vil fortsat i Europarådet gøre sin indflydelse gældende for at sikre respekten for den demokratiske livsform og menneskerettighederne, som det bl. a. har fundet udtryk gennem den fremførte anklage mod det græske styre.

Konflikten i Mellemøsten er stadig en trussel mod verdensfreden. Regeringen støtter alle bestræbelser for, at konflikten kan finde sin løsning i en fredsslutning, der sikrer alle parter fredelig eksistensmulighed. De stormagtsdrøftelser, der for tiden er i gang inden for rammerne af FN, vil for-

håbentlig trods alle vanskeligheder kunne føre til en styrkelse af generalsekretær U Thants særlige repræsentants, ambassadør Jarrings, mission. I øjeblikket består den vigtigste opgave i at bringe de stadige krænkelser af våbenhvilen til ophør.

De nordiske lande følger nøje konflikten i Nigeria-Biafra, som har medført så store menneskelige lidelser i de krigsramte områder. Danmark har sammen med de øvrige nordiske lande ydet direkte støtte til den humanitære indsats og har udfoldet store anstrengelser for at holde vejen åben for hjælpeforsyningerne. Kun gennem direkte kontakt og forhandlinger mellem parterne er der mulighed for at standse stridighederne. Danmark vil derfor sammen med de andre nordiske lande give fuld støtte til mæglingsforsøg gennem Organisationen for Afrikansk Enhed og andre kanaler, som har specielle forudsætninger for at bidrage til at formidle kontakt. Regeringen er også rede til positivt at overveje anmodninger om at stille observatører og deltagere i kontrolstyrker til rådighed såvel i forbindelse med hjælpearbejdet som med en eventuel våbenhvile og en efterfølgende fredsslutning.

Med optagelsen af forhandlinger mellem krigens parter og med den påbegyndte tilbagetrækning af de amerikanske styrker er der taget skridt henimod en løsning af Vietnamproblemet. Den danske regering udtaler håbet om, at begge parter under forhandlingerne vil gøre de indrømmelser, der vil være nødvendige for at nå en løsning. I denne forbindelse gentager den sit tilsagn om at yde sit bidrag, dersom der i forbindelse med en fredsordning måtte blive behov for at udsende en international fredsbevarende styrke til Vietnam. Danmark har sammen med de øvrige nordiske lande forberedt en humanitær og teknisk hjælp til Vietnam efter krigshandlingernes afslutning.

Tinget modtog i sidste folketingsår en kortfattet redegørelse for arbejdet i det ekspertudvalg, der er nedsat under det af regeringen i fjor nedsatte udvalg til undersøgelse af problemerne omkring Danmarks sikkerhedspolitik. De sagkyndige bestræber sig på at tilendebringe deres arbejde med dette meget omfattende spørgsmål, således at resultatet heraf vil kunne forelægges tinget i dette folketingsår.

[Statsministeren.]

I det kommende år vil vi kunne fejre 50 års dagen for Nordslesvigs genforening med Danmark. Udviklingen gennem disse år har bekræftet rigtigheden af den i 1920 fastlagte grænse på grundlag af princippet om den nationale selvbestemmelsesret. Vi kan glæde os over den gensidige forståelse og respekt, der nu råder tværs over grænsen. Mindretallet i Sydslesvig har inden for Forbundsrepublikken Tysklands grænser fri adgang til at leve deres liv som danske. Støtten til det danske kulturarbejde syd for grænsen vil blive fortsat under de former, der i snart mange år har bestået deres prøve.

I markedspolitikken fastholder Danmark sammen med de øvrige ansøgerlande sin anmodning om medlemskab af De europæiske Fællesskaber sammen med Storbritannien og andre interesserede vesteuropæiske lande. Fra dansk side støtter vi alle bestræbelser på at få forhandlinger herom i gang så hurtigt som overhovedet muligt. Alle vesteuropæiske regeringer synes indstillet på at bidrage konstruktivt til en løsning af de europæiske markedsproblemer. Om end udsigterne til optagelse af forhandlinger derfor i øjeblikket er bedre, end de har været på noget tidspunkt i de senere år, må det dog erkendes, at langvarige og vanskelige forhandlinger kan blive nødvendige, hvis en udvidelse af fællesmarkedet skal blive til virkelighed.

Regeringen har i det forløbne år nøje fulgt den markedspolitiske udvikling, i første række gennem økonomi- og handelsministerens drøftelser med repræsentanter for en række europæiske landes regeringer og for kommissionen i Bruxelles. Embedsmandsudvalget vedrørende Danmarks forhold til De europæiske Fællesskaber har fremlagt en supplerende redegørelse for 1968. Det fremgår heraf, at der fortsat ikke er afgørende betænkeligheder for Danmark ved at acceptere fællesskabsstraktaterne og de på grundlag af disse vedtagne regler uden specielle forbehold, ligesom det ikke er nødvendigt at ansøge om særlige overgangsordninger i forbindelse med dansk indtræden i fællesskaberne. Udvalgets rapport for året 1969 søges fremskyndet, således at den kan foreligge tidligt i 1970.

Regeringen vil på baggrund af den nye

markedspolitiske situation fortsat holde den nærmest mulige kontakt med regeringerne i fællesmarkeds- og EFTA-landene. Det er afgørende for Danmark, at forhandlinger om dansk medlemskab af fællesmarkedet indledes samtidig med britiske forhandlinger herom, at de føres sideløbende med disse, og at Danmark til sin tid kan optages samtidig med Storbritannien.

Vigtigt er det for Danmark, at der samtidig findes en tilfredsstillende løsning på de øvrige nordiske landes forhold til et udvidet fællesmarked. Den stærkt stigende samhandel mellem de nordiske lande og det udvidede samarbejde mellem virksomheder i de nordiske lande medfører en stadig stærkere afhængighed mellem de nordiske landes økonomier.

I erkendelse af det fælles ønske om nordisk følgeskab i den fremtidige europæiske udvikling har regeringen i det forløbne år medvirket aktivt i bestræbelserne på at udvide det nordiske økonomiske samarbejde. Forhandlingerne herom har været ført på regerings- og embedsmandsplan. På Nordisk Råds session i Stockholm i marts måned vedtoges en rekommandation til regeringerne om at fuldføre arbejdet, således at forslag til løsning på samtlige samarbejdsområder og et udkast til traktat om et omfattende og mangesidigt økonomisk samarbejde kunne foreligge senest 15. juli 1969.

På denne baggrund fremlagde det nordiske embedsmandsudvalg et udkast til traktat i midten af juli måned. Det er på de fleste områder lykkedes at opnå enighed om en traktatmæssig udformning af et nordisk samarbejde. Vigtige konkrete spørgsmål vedrørende fællesnordiske todsatser, samarbejdet i landbrugssektoren, fiskeri-samarbejdet samt beløbsrammen for det finansielle samarbejde har embedsmandsudvalget dog måttet henskyde til forhandling på politisk plan.

For så vidt angår landbrugsproblemerne, er det ikke muligt for Danmark at bedømme værdien af de forslag, som er indeholdt i embedsmandsudvalgets rapport, før der foreligger en præcisering af, hvilke regler der vil blive anvendt for de enkelte landbrugsvarer. Denne præcisering forudsætter ret tidkrævende undersøgelser, der forhåbentlig er i gang i de øvrige nordiske

[Statsministeren.]

lande. Før resultatet foreligger, vil det ikke være muligt for den danske regering at tage stilling til forslaget som helhed.

Der forestår nu politiske forhandlinger mellem de nordiske landes regeringer. Statsministrene får lejlighed til en første drøftelse under mødet med Nordisk Råds præsidium og økonomiske udvalg i Stockholm i begyndelsen af november måned. Spørgsmålet om en udvidelse af det nordiske økonomiske samarbejde bliver det vigtigste emne på Nordisk Råds session i Reykjavik i februar måned.

Den kommende tids forhandlinger må tage sigte på at løse de udestående spørgsmål på en for alle nordiske lande tilfredsstillende måde og at sikre, at et udvidet nordisk samarbejde kan indpasses i det bredere europæiske samarbejde. Regeringen betragter ikke et nordisk økonomisk samarbejde som alternativ til vor grundlæggende målsætning i markedspolitikken, at opnå medlemskab af fællesmarkedet. Regeringen betragter derimod et udvidet nordisk økonomisk samarbejde som et middel til at forbedre de nordiske landes vilkår som deltagere i den europæiske udvikling.

Et udvidet nordisk samarbejde bør kunne indledes i nær fremtid til alle deltagerlandes fordel, selv om der ikke straks træffes endelig beslutning på alle områder. På grundlag af de gældende forudsætninger for de nordiske forhandlinger vil regeringen aktivt bidrage til at føre disse til en positiv afslutning.

De nordiske statsministre har fastslået, at der ikke i forhandlingerne om det nordiske samarbejde indgår spørgsmål, der berører landenes sikkerheds- og udenrigspolitik.

Under de kommende forhandlinger vil regeringen holde sig i nær kontakt med folketingets partier og med erhvervslivets organisationer.

Samtidig med de europæiske og nordiske bestræbelser har Danmark fortsat deltaget aktivt i EFTA-samarbejdet. Den danske regering har sammen med de øvrige nordiske lande på de seneste EFTA-ministtermøder fremsat forslag om udbygning af dette samarbejde, men det er ikke lykkedes at opnå konkrete resultater. Det er i særlig grad

beklageligt, at det ikke har været muligt at få handelen med landbrugsvarer og fisk stærkere inddraget i samarbejdet, men ved bilaterale forhandlinger med de enkelte EFTA-lande har regeringen fortsat søgt at skabe de bedst mulige afsætningsvilkår for disse produkter.

Regeringen lægger vægt på, at Islands forhandlinger om medlemskab af EFTA snarest fuldføres. Fra dansk side betragtes dette som et vigtigt led i det nordiske sammenhold. Derfor har vi fra starten stillet os positivt til tanken om en nordisk industrialiseringsfond for Island, der vil blive oprettet som led i Islands indtræden i EFTA, og Danmark har på linje med de øvrige nordiske lande givet tilsagn om bidrag til fonden.

Regeringen vil fortsat støtte erhvervene i deres bestræbelser for at øge eksporten også til lande uden for markedsdannelserne såvel ved handelspolitiske midler som gennem andre eksportfremmende foranstaltninger. Under de møder, der har været afholdt i foråret mellem regeringen og industrien, blev der med henblik på en effektivisering af det eksportfremmende arbejde fremsat en række forslag og synspunkter, som nu er genstand for nøje overvejelser.

Hvad specielt samhandelen med østlandene angår, er denne på ny i stigning, efter at 1968 viste tendens til en vis stagnation i den danske eksport til disse markeder. Regeringen håber imidlertid gennem det fortsatte arbejde med liberaliseringen og smidiggørelsen af samhandelens former samt gennem yderligere eksportfremmende foranstaltninger at kunne videreføre den positive udvikling, der har kendetegnet de sidste 10 års samhandel med østlandene.

I 1970 begynder De Forenede Nationers andet udviklingstiår. Det er regeringens agt inden for FN's organer og i vort bilaterale samkvem med udviklingslandene at medvirke aktivt til, at de mål, FN fastsætter for det andet udviklingstiår, nås.

I en særlig redegørelse til det høje ting under sidste samling havde udenrigsministeren lejlighed til at fremlægge regeringens synspunkter vedrørende samhandelen med udviklingslandene. Regeringen agter at videreføre sine bestræbelser på at styrke disse landes handelsmæssige muligheder og særlig

[Statsministeren.]

at medvirke til etableringen af et generelt system af toldpræferencer til fordel for udviklingslandene.

Vor bistand til udviklingslandene har udviklet sig i overensstemmelse med den 5 års plan, der blev fremlagt for folketinget i 1967. Som bekendt har ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene nedsat et udvalg, der skal gennemgå lovgivningen på dette område og overveje forslag om nye aktiviteter. Udvalget ventes at afgive betænkning omkring årsskiftet.

På godt og ondt har udviklingen i det sidste år så stærkt som nogen sinde vist styrken af de påvirkninger, den danske økonomi møder udefra.

Næsten overalt i den vestlige verden er den stærke vækst i produktion og udenrigshandel, som fandt sted gennem 1968, blevet fortsat i 1969. I kraft af 2 års hurtig produktionsstigning er man imidlertid nu i mange lande kommet tæt op imod fuld udnyttelse af de til rådighed værende produktionsressourcer. Derved er også de økonomiske spændinger, som i reglen viser sig i en sådan situation, blevet mere fremtrædende. Omkostnings- og prisniveauet i udlandet viser i år stærkere opgangstendenser end i fjor, og ikke mindst er en række industrielle råvarer gået en del op i pris. Den mangel på ligevægt i de internationale betalinger, som gjorde sig gældende i 1968, er blevet fortsat i 1969. Følgen har været en vedholdende uro på valutamarkedene. I november i fjor og i maj i år slog denne uro ud i alvorlige valutakriser, der især fandt udtryk i omfattende spekulation i en opskrivning af D-marken. For 2 måneder siden blev den franske franc nedskrevet med ca. 11 pct., efter at den franske betalingsbalance gennem en længere periode havde været under stærkt pres.

En betydningsfuld virkning af disse tendenser til efterspørgselspres, prisstigninger og valutauro har været, at renteniveauet næsten overalt har været i klar bevægelse opad. Særlig udtalt har rentestigningerne været på det internationale korte låne marked, som har spillet en ikke ringe rolle i finansieringen af den danske udenrigshandel; mens renten på dette marked for

et år siden var 6-7 pct., er den nu oppe på 11-12 pct.

På 3 vigtige områder — prisudviklingen, valutaforholdene og renteniveauet — har den danske økonomi således i det sidste år været udsat for kraftige påvirkninger udefra.

Den udprægede højkonjunktur i udlandet har i sig selv været et stort gode, fordi den har åbnet store muligheder for de danske eksporterhverv. Dette gælder ikke mindst for industrien, og det har været særdeles opmuntrende at iagttage den kraft, hvormed industrien har udnyttet disse muligheder. Den danske industrieksport har i årets første halvdel været 22 pct. højere end på samme tid i fjor.

Også landbrugets afsætningsproblemer er blevet lettet, bl. a. som følge af højkonjunktturen ude omkring, og eksportpriserne har været en del højere end i fjor. Da den danske produktion har været vigende, har fremgangen i selve eksportindtjeningen dog været relativt moderat. De besparelser på indkøbene af fodermidler, som har kunnet opnås i kraft af den store 1968-høst, har imidlertid bevirket, at landbrugets valuta-indtjening og rimeligvis også landbrugets indtægter er blevet forbedret i høståret 1968-69.

Har den udenlandske højkonjunktur således bragt os betydelige fordele på eksportsiden, er det til gengæld åbenbart, at dens følger virkninger — pris- og rentestigning og valutauro — på andre områder har skabt betydelige problemer.

Således har prisstigningstendenserne i en vis udstrækning ført til fremskyndede indkøb fra udlandet, og de påvirkninger, der er udgået fra rentestigningerne og valutauroen, har været særdeles ubehagelige. Dette må ses på baggrund af det betydelige løbende valutaunderskud, den store korte gæld til udlandet og de beskedne valuta-reserver. Mens det i de senere år stort set har vist sig muligt at dække underskuddet på vare- og tjenestebalancen gennem tilførsel af kapital udefra, var der i tiden indtil krisens kulmination midt i maj i år tale om en nettoudstrømning af kapital på omkring en milliard kr. Da underskuddet på de løbende poster samtidig er sæsonmæssigt højt i disse måneder, formindskedes den valutariske likviditet med et endnu større beløb.

[Statsministeren.]

En udvikling af denne karakter måtte selvsagt kræve hurtigt virkende modforholdsregler. Valutalikhviditeten blev styrket gennem en omfattende offentlig låntagning i udlandet og gennem det internationale centralbanksamarbejde, og valutaudstrømningen blev søgt standset gennem en skærpelse af valutareguleringen og en kraftig diskontoforhøjelse. Da der samtidig fra midten af maj på ny faldt nogenlunde ro over valutamarkederne, lykkedes det ret hurtigt at få rettet stillingen op, og en betydelig del af den kapital, der strømmede ud under krisen, vendte hurtigt tilbage. Valutabeholdningen er siden krisen forøget med ca. 1 milliard kr. Den er stadig en del lavere end ved årets begyndelse, men med de supplerende kortfristede kreditmuligheder, der står til rådighed for Nationalbanken, er det samlede beløb, der kan sættes ind til imødegåelse af spekulative bevægelser, i dag større end i januar.

Den akutte krise i maj blev således hurtigt overvundet, og valutaudviklingen i Danmark berørtes ikke nævneværdigt under den kortvarige uro på markederne efter franc-devalueringen i august. Man må imidlertid holde sig for øje, at de mere dybtliggende årsager til den svage betalingsbalancestilling fortsat består. Dels er den kortfristede gæld til udlandet betydelig i sammenligning med valutareserverne, hvilket har ført til, at der under de herskende urolige forhold har måttet gennemføres valuta- og kreditpolitiske forholdsregler, som det ikke er ønskeligt at fastholde længere end absolut nødvendigt, dels er der fortsat et betydeligt underskud på vare- og tjenestebalancen.

Regeringens økonomiske politik satte sig i 1968 som mål at sikre størst mulig prisstabilitet og fremgang i eksporten og derved på samme tid øge beskæftigelsen og forbedre betalingsbalancen. Efterhånden som denne politik gav resultater i form af en bedre betalingsbalance og en næsten fuldstændig prisstabilitet, fandt regeringen det forsvarligt at supplere den efterspørgselsstigning, der udgik fra industrieksporten, gennem en række forholdsregler i den indre økonomiske politik, herunder navnlig kreditpolitikken.

Virkningerne af disse forholdsregler og af den fortsat hurtige stigning i eksporten har været en stærk opgang i alle dele af den indenlandske efterspørgsel — det gælder såvel det private forbrug som boligbyggeriet og de private erhvervsmæssige investeringer. I konsekvens heraf har landet allerede siden foråret haft fuld beskæftigelse. Indtil hen på sommeren var denne betydelige stigning i efterspørgslen i mindre grad end tidligere ledsaget af spændinger i den indre økonomi. Dette gjaldt således efter alt at dømme på arbejdsmarkedet, hvor der har været en meget stærk vækst i udbuddet af arbejdskraft med det resultat, at antallet af beskæftigede arbejdere inden for arbejdsløshedsforsikringens område er vokset stærkere, end vi har set i mange år. Prisudviklingen formede sig ligeledes roligere end under tidligere konjunkturopsving. Inden for det sidste år er priserne kun steget med 2-3 pct.

Allerede ved årets begyndelse var der tegn på, at der ville blive tale om et mærkbart opsving i produktion og beskæftigelse. Derimod var det endnu dengang vanskeligt at bedømme, hvor hurtigt og hvor kraftigt opsvinget ville komme. Denne usikkerhed blev bortvejret i april-maj, hvor det blev klart, at de konjunkturfremmende kræfter gjorde sig gældende med betydelig styrke. Ikke mindst vidnede den stærke importforøgelse om, at den indre aktivitet var hurtigt stigende.

Inden valutakrisen i maj var det derfor klart, at der var en udvikling i gang i den indre økonomi, som ikke ville være holdbar i længden. De urolige internationale valutaforhold måtte tilsige hurtig indgriben over for den igangværende forringelse af vare- og tjenestebalancen. Samtidig var det åbenbart, at det med fuld beskæftigelse og hurtig vækst i udlandets efterspørgsel ikke kunne være betænkeligt at dæmpe opgangen i den indenlandske efterspørgsel. Det fra mange tidligere lejligheder — senest i 1967-68 — velkendte dilemma mellem hensynene til betalingsbalance og beskæftigelse forelå således ikke. Tværtimod var der grund til at tro, at man skabte større sikkerhed for den fremtidige beskæftigelse ved at søge de gode eksportkonjunkturer udnyttet mest muligt.

Mens stramningen af den økonomiske politik således var kommet under alle om-

[Statsministeren.]

stændigheder, bevirkede valutakrisen og de omfattende kapitalbevægelser, der fulgte i dens kølvand, at der ved udformningen af de forskellige modforholdsregler måtte lægges stærk vægt på at bremse kapitaludstrømningen.

Så længe der er stor kortfristet gæld til udlandet og et betydeligt løbende underskud, er det ikke muligt i længere tid at opretholde et renteniveau her i landet, der er ude af trit med den internationale renteutvikling. En rentestigning var derfor uundgåelig i foråret, og der var ikke som året før hensyn til beskæftigelsen, der kunne gøre dette betænkeligt. Ud fra et mere langsigtet synspunkt vil det være meget ønskeligt at nå en sådan forbedring af betalingsbalancen, at renten kan komme ned. Men ved en sammenligning med tidligere må det tages i betragtning, at det danske renteniveau ikke længere ligger mærkbart højere end i udlandet, ligesom obligationsrationeringen stort set er afviklet. Spørgsmålet om tilvejebringelsen af en bedre balance på obligationsmarkedet på længere sigt overvejes som bekendt i et udvalg, og det er regeringens hensigt at søge de lovændringer, som dette udvalg og realkreditkommissionens arbejde må tilsige, gennemført i dette folketingsår.

Virkningerne på den indre efterspørgsel af de indgreb, der blev iværksat i foråret, vil først gradvis slå igennem. To ting står imidlertid ganske klart. For det første, at det indre konjunkturopsving i år har været af en sådan styrke, at det var ubetinget nødvendigt at gribe ind. Tydeligst viser dette sig i betalingsbalancen, som trods stærk stigning i eksporten har udviklet sig ugunstigere end ventet på grund af den voldsomme importforøgelse. For det andet kan det slås fast, at forårets indgreb ikke rummede nogen fare for beskæftigelsen, men mindskede mangelen på arbejdskraft og derved bidrog til at lette udnyttelsen af de gode eksportkonjunkturer.

Regeringen har lige fra sin tiltrædelse anset det for et væsentligt led i den økonomiske sanering at tilvejebringe bedre balance mellem stigningen i de offentlige udgifter og i den samlede produktion. I forhold til de budgetoverslag, der forelå fra den tidligere regering, er etapevis gennemført en

række besparelser, som har dæmpet stigningstakten i statsudgifterne, og det kan nu konstateres på statsregnskabet for regeringens første år, 1968-69, at de besparelser på i alt 600 mill. kr., der blev besluttet i februar 1968, fuldt ud er gennemført. For indeværende finansår vil der yderligere blive foretaget besparelser i forhold til budgettet med ca. 225 mill. kr.

I denne redegørelse for regeringens planer vil blive omtalt en række af påtrængende statslige opgaver. Regeringen ønsker imidlertid at understrege, at de økonomiske muligheder sætter grænser både for det omfang og for det tempo, i hvilket hver af disse opgaver lader sig gennemføre.

Det er vigtigt, at der opnås en sådan fasthed i budgetterne, og at der bag budgetlægningen på de forskellige områder sker en planlægning, der både sikrer, at der udvises god økonomi, og sikrer mod senere ubehagelige overraskelser i form af uforudsete udgiftsstigninger.

Det er fortsat en vanskelighed ved budgetlægningen, at så store områder af statsudgifterne har karakter af lovbundne refusioner af kommunale udgifter, som staten ikke har direkte indflydelse på. Med den reform af byrdefordelingen, som nu er gennemført, og som træder i kraft i 1970, er der taget et vigtigt skridt i retning af omlægning af refusions- og tilskudsordningerne, således at amter og kommuner i højere grad tilskyndes til at vise god økonomi i deres dispositioner.

Regeringen lægger stor vægt på at fortsætte og udbygge den langtidsbudgettering, som blev indledt af den forrige regering. Arbejdet med en langsigtet perspektivplanlægning er nu sat i gang i alle departementerne og ventes afsluttet i løbet af 1970 med en redegørelse, som vil danne grundlag for en principiel debat om de store linjer i den offentlige udgiftspolitik. Sigtet med perspektivplanerne er at give et bedre grundlag for de beslutninger, der skal træffes om anvendelsen af landets ressourcer.

Arbejdet med den administrative tilrettelæggelse af kildeskatten fortsættes, og kildeskatten vil som planlagt træde i kraft den 1. januar 1970.

Der må dog gennemføres nogle ændringer i kildeskatteloven. Det drejer sig bl. a. om indeholdelse af udbytteskat i investeringsforeninger og om visse ændringer, der står i

[Statsministeren.]

forbindelse med de nye beskatningsregler for dødsboer, som blev indført i sidste folketingsår. Desuden vil der blive fremsat forslag om smidigere beskatningsregler for medhjælpende hustruer. Af tekniske grunde vil denne ændring først kunne få virkning fra den 1. januar 1971. Endelig kan kildeskatteordningen give anledning til ændring af kontrolloven på enkelte punkter.

De nye bestemmelser om dødsboers beskatning forudsætter visse ændringer i lovgivningen om landsskatterettens og ligningsdirektoratets virksomhed. Lovforslag herom vil blive fremsat. Endvidere vil der blive fremsat forslag om ændring af arveafgiftsloven, der må tilpasses de nye regler om beskatning af dødsboer. Samtidig er det hensigten at foreslå enkelte andre ændringer af arveafgiftsloven, bl. a. en forhøjelse af det beløb, som en ægtefælle afgiftsfrit kan arve efter den anden ægtefælle.

De regler, hvorefter kildeskatten for 1970 skal udskrives, er allerede fastlagt. I indeværende folketingsår skal der tages stilling til, hvilken udskrivningsprocent der skal anvendes i indkomståret 1971, og hvorledes sømandsskattens skala for dette år skal udformes. Lovforslag herom vil blive fremsat i begyndelsen af 1970.

På kildeskatteområdet må bestræbelserne foreløbig samles om at få det nu gennemførte system til at virke så smidigt som muligt. Endvidere må den nye opkrævningsordning så snart som muligt udbygges, således at den kommer til at omfatte forskellige bidrag, som arbejdsgiveren afregner f. eks. til ATP og til sygelønsordningen. På lidt længere sigt må mulighederne for at forbedre selve kildeskatteordningen undersøges, navnlig med henblik på at opnå den bedst mulige overensstemmelse mellem foreløbig og endelig skat. I denne forbindelse må mulighederne for at indføre en såkaldt kumulativ beregning af den foreløbige kildeskatt undersøgelse. De administrative forbedringer til disse ændringer vil blive påbegyndt, efterhånden som arbejdet med

iværksættelsen af den nuværende kildeskatteordning gør det muligt.

Overgangen til kildeskatt og den gennemgribende ændring af landets kommunale inddeling som følge af kommunalreformen vil ændre arbejdsopgaverne for statens skatteadministration på væsentlige punkter. Finansministeren har derfor nedsat et udvalg af sagkyndige, som skal foretage en gennemgang af statens skatteadministration og på grundlag heraf foreslå foranstaltninger, der vil kunne tjene til at forenkle og effektivisere skatteadministrationen.

Udvalget skal undersøge mulighederne for at aflaste skattedepartementet ved udlægning af sager til underordnede myndigheder. Udvalget vil endvidere overveje, om det vil være formålstjenligt at sammenlægge statens ligningsdirektorat og det midlertidige kildeskattedirektorat. Det skal søge sammenlægningen af amtsstuer og amtsligningsinspektorer og deres omdannelse til amtsskatteinspektorer fremskyndet og skal i øvrigt fremkomme med forslag om de af kommunalreformen nødvendiggjorte ændringer i landets inddeling i skatte-, vurderings- og skyldkredse.

Den 14. almindelige ejendomsvurdering gør det nødvendigt at give regler bl. a. om, hvorledes lejeværdien for nyopførte enfamiliehuse skal opgøres. Ved den nye vurdering vil stuehuse på landbrugsejendomme blive vurderet særskilt, og det overvejes at lade disse vurderinger benytte som grundlag for fastsættelse af boligværdien efter samme princip som for enfamiliehuse. Også for ejendomsskatterne er en rationalisering af opkrævningsmetoderne under forberedelse.

Gennemførelsen af kommunalreformen gør det nødvendigt at fremsætte lovforslag om mindre ændringer i lov om totalisatorspil, lov om ejendomsskyld til staten og lov om vurdering af landets faste ejendomme.

Der vil blive stillet forslag om ændring af selskabsskatteloven, hvorefter saneringsselskaber, der oprettes i henhold til saneringsloven, fritages for indkomstbeskatning. Regeringen nedsatte i foråret en kommission,

[Statsministeren.]

som bl. a. har til opgave at undersøge mulighederne for en omlægning af selskabsskatten. Efter de gældende regler svarer aktieselskaber skat af deres indkomst, og den del af indkomsten, der udloddes som udbytte, beskattes derefter på ny hos aktionærerne. Kommissionen skal bl. a. undersøge, hvorledes denne dobbeltbeskatning kan afbødes, og når kommissionsarbejdet er afsluttet, vil regeringen overveje, om der på grundlag af betænkningen vil kunne fremsættes lovforslag om reform af selskabsbeskatningen.

I flere år er der med hjemmel i tekstanmærkning på selskabsloven udfærdiget årlige bekendtgørelser om adgang til forskudsafskrivning på særlig kostbare anskaffelser af bygninger og maskiner m.v. Der vil blive fremsat forslag om ændring af afskrivningsloven, således at disse regler indarbejdes i loven. I forbindelse hermed vil der blive fremsat forslag om en mindre ændring i loven om investeringsfonds.

Bestemmelserne om beskatning af fortjeneste ved afståelse af fast ejendom skal ifølge lov om særlig indkomstskat optages til revision inden 1. januar 1970. Der vil blive fremsat lovforslag om udskydelse af denne revision, indtil der er indhentet erfaringer for, hvorledes den nylig gennemførte frigørelsesafgift vil virke.

Det er regeringens agt at fortsætte den revision af punktafgiftslovgivningen, som i sidste folketingsår blev indledt med vedtagelsen af den nye chokoladafgiftslov og den nye lov om afgift på spiritus.

Med henblik på videreførelse af arbejdet med rationalisering af toldvæsenets struktur, arbejdsrutiner og arbejdsmetoder udarbejder toldkommissionen for tiden et forslag til en fuldstændig revision af toldloven. Det forventes, at toldkommissionen kan afgive betænkning i løbet af vinteren, men det er endnu for tidligt at udtale sig om, hvorvidt toldlovsforslaget kan fremsættes i indeværende folketingsår.

I forbindelse med behandlingen i sidste folketingsår af et lovforslag om ændring af merværdiafgiftsloven drøftede folketinget en ændring af de bestemmelser, der gælder om kommunernes stilling under merværdiafgiften. I tilslutning hertil nedsatte finansministeren et udvalg af repræsentanter for kommunerne og de interesserede erhvervs-

organisationer samt for finansministeriet. Dette udvalg skulle undersøge mulighederne for at finde frem til en løsning af problemerne, der var tilfredsstillende såvel for kommunerne som for erhvervslivet. Det er regeringens håb, at udvalget vil kunne afslutte sit arbejde således, at det bliver muligt at fremsætte lovforslag om en regulering af forholdene på dette område inden årets udgang.

Ved folketingsårets begyndelse vil blive fremsat forslag til lov om offentlighed i forvaltningen.

De enkelte statslige styrelser og institutioner arbejder i disse år på mangfoldige områder med en effektivisering af deres virksomhed. Resultaterne heraf har sat eller vil sætte sig spor i lovgivningsarbejdet på mange felter.

Den efter- og videreuddannelse af offentligt ansat personale, der finder sted ved Danmarks forvaltningshøjskole, er blevet udvidet i det forløbne år og forventes yderligere udvidet i indeværende år. I dette efterår påregnes det første EDB-planlæggerkursus påbegyndt. Ved årsskiftet påregnes en foreløbig ordning startet, idet det er hensigten sidst på folketingsåret at fremsætte forslag til lov om den endelige ordning af den administrative mellemuddannelse.

Som konsekvens af tjenestemandsskuffelsen vil der i dette folketingsår blive fremsat forslag til lov om pensionister, der har fået tillagt pension i henhold til lønnings- og pensionsloven af 1958 eller i henhold til bestemmelser, der var gældende forud for denne lov. Tilsvarende vil der blive fremsat forslag til ændring af lov af 1958 om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v.

I medfør af bestemmelser i den nye tjenestemandsskuffelseslov agtes endvidere fremsat forslag til lov om afgrænsning af området for kongelig udnævnelse af tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, ligesom der tilstræbes fremsat forslag til lov om område og vilkår for ansættelse på åremål.

Selv om kommunalreformen i hovedsagen er gennemført, således at de inddelingsmæssige ændringer kan iværksættes pr. 1. april 1970, forestår der dog endnu et

[Statsministeren.]

betydeligt arbejde med reformens detaljerede gennemførelse, og det må forudses, at yderligere et antal love må tilpasses den nye struktur. I denne forbindelse kan nævnes et forslag om ændring af lov om den amtskommunale beskatning, der af tekniske grunde først vil kunne træde i kraft pr. 1. april 1972, men som påregnes fremsat i løbet af det nye folketingsår, således at der bliver fornøden tid til at overveje og gennemarbejde en amtskommunal indkomstbeskatning og dennes indpasning i kildeskatteordningen.

Med hensyn til hovedstadsområdet fremtidige ordning afventer regeringen resultatet af de forhandlinger, der føres af det af hovedstadsrådets kommuner nedsatte udvalg. Forhandlingerne forventes snarest afsluttet.

Efter at forslaget om 18 års valgret blev forkastet ved folkeafstemningen den 24. juni i år, vil regeringen i forbindelse med et forslag om nedsættelse af myndighedsalderen med partierne drøfte spørgsmålet om valgretsalderen. En ændring af valgloven som følge af kommunalreformen vil blive fremlagt for folketinget.

Det er regeringens hensigt at fremsætte et forslag, som tilsigter at tilvejebringe mulighed for, at værnepligten kan aftjenes i form af u-landstjeneste. Lovforslaget tænkes udarbejdet således, at valget mellem almindelig værnepligtstjeneste og u-landstjeneste skal stå åbent for værnepligtige, der må anses for egnede til at forrette u-landstjeneste.

Loven om udlændinges adgang til landet vil blive foreslået ændret, således at lovligheden af de administrative frihedsberøvelser, der i visse tilfælde kan iværksættes i henhold til loven, kan forlanges prøvet af retten.

Færdselslovens regler om hyrevogne vil blive foreslået ændret.

I forrige folketingsår gennemførtes de første led i den reform af jord- og planlægningslovgivningen, som i forbindelse med kommunalreformen skal skabe et tidsvarende og rationelt grundlag for planlægningen af det åbne land bl. a. ved by- og landzoneloven og modernisering af naturfredningsloven.

Tilbudspigten og frigørelsesafgiften vil sammen med de midler, der kan stilles til rådighed af statens bygge- og boligfond, skabe mulighed for, at byerne får fornødne udvidelsesarealer, og at disse kan bymødnes. En række af de økonomiske konsekvenser heraf såvel for kommunen som for grundejeren er reguleret gennem forskellige love. Der er herigennem givet de nye amter og kommuner et arbejdsgrundlag, som må søges udnyttet.

Det er regeringens håb, at den gennemførte saneringsreform vil give grundlag for en frugtbar saneringsvirksomhed i de kommende år til forbedring af boligforholdene og som optakt til en almindelig byfornyelse.

Senere led i planlægningsreformen må tage sigte på en modernisering og forenkling af bygge- og planlægningslovgivningen samt en lovgivning vedrørende den mellemkommunale og landsomfattende planlægning, eventuelt suppleret med en selvstændig byfornyelseslov. Overvejelserne omkring en sådan reform er påbegyndt, men forudsætter et omfattende forarbejde, og lovforslag kan ikke forventes fremsat i indeværende folketingsår.

Administrationsrådet har afsluttet sin undersøgelse af statens byggeadministration. Endvidere er statens lokaleadministration blevet behandlet i boligministeriets arbejdsgruppe for rationalisering og derefter i administrationsrådet. På grundlag af det tilvejebragte materiale vil regeringen tage skridt til en rationel tilrettelæggelse af forvaltningen på de nævnte områder og give folketinget en redegørelse herfor.

Den realkreditkommission, som den forrige regering nedsatte i 1966, forventes at afgive betænkning i indeværende år. Det er som foran omtalt regeringens håb, at dens arbejde kan danne grundlag for en revision af realkreditlovgivningen i indeværende folketingsår. På grundlag af en foreløbig indstilling fra kommissionen påregnes der som et første skridt til en forenkling af realkreditsystemet fremsat lovforslag om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v.

Byggeriet har gennem 1969 været præget af høj og stadig tiltagende aktivitet. Påbegyndelserne af nyt byggeri har været stigende især for boligbyggeriets vedkommende, og beskæftigelsen inden for bygge-

[Statsministeren.]

sektoren har i de seneste måneder været større end nogen sinde. I tiden fra 1. juli 1968 til 30. juni 1969 blev der påbegyndt 51.025 lejligheder mod 43.375 lejligheder i samme tidsrum året før. De tilsvarende tal for fuldførte lejligheder var henholdsvis 46.500 og 43.475. Den 1. juli 1969 var 61.800 lejligheder under opførelse mod 57.275 lejligheder den 1. juli 1968.

Regeringen følger nøje prisudviklingen inden for byggeiet. Det udvalg, som Byggecentrum efter anmodning af den daværende regering nedsatte i 1967 til alsidig undersøgelse af byggeriets forhold, påregnes at afgive rapport, som vil blive offentliggjort inden udgangen af 1969.

Regeringen lægger vægt på, at forudsætningerne for en fortsat høj aktivitet inden for byggeriet, herunder ikke mindst boligbyggeriet, søges fastholdt, bl. a. med henblik på at nå frem til et normaliseret boligmarked. Man har i denne forbindelse opmærksomheden henledt på tilvejebringelse af et øget antal erstatningsboliger, som den i sidste folketingsår gennemførte saneringsreform vil nødvendiggøre.

For at sikre pensionister imod forringelse af boligsikringsordningens betydning som følge af den ændrede skatteopgørelse ved kildeskatteordningens ikrafttræden er det regeringens agt i dette folketingsår at fremsætte forslag til ændringer i loven med henblik herpå. I forbindelse med forslagets behandling i tinget vil der blive forelagt folketingets boligudvalgs materiale til belysning af problemerne omkring en eventuel regulering af boligsikringsydelse.

Målet for regeringens erhvervs politik er fortsat fremme af produktivitet og konkurrencedygtighed.

De møder, der i årets løb er afholdt på Marienborg mellem regeringen, industrien, forskningen og repræsentanter for arbejderbevægelsen, kan ventes at sætte sig spor på flere områder. Som et af resultaterne agtes fremsat forslag til ændring af lov om statens lånefond for erhvervmæssig udvikling og forskning.

Det løbende arbejde med modernisering og tilpasning af erhvervslovgivningen vil blive fortsat.

Kommissionen til undersøgelse af håndværkets og den mindre industris forhold har for nylig afgivet betænkning, som for tiden er til overvejelse i regeringen.

Der vil blive fremsat forslag til ændringer i næringsloven, hvorefter den i loven forudsatte overgang — den 1. januar 1970 — til en anmeldelsesordning i stedet for en næringsbrevsordning vil blive foreslået udsendt i nogle år. Endvidere vil handelsministeren blive foreslået bemyndiget til at ophæve det lovbundne medlemskab af Grosserer-Societetet for grosserere i København.

På grundlag af en betænkning fra det udvalg, der blev nedsat til at overveje ændringer i beværterloven, vil der blive fremsat forslag til lov om restaurations- og hotelvirksomhed.

Forslag til en ny aktieselskabslov forberedes på fællesnordisk grundlag. Kommissionens arbejde forventes for Danmarks vedkommende afsluttet i efterårets løb. På grundlag heraf vil der blive fremsat forslag til en ny aktieselskabslov.

En revision af lukkeloven overvejes, og der vil blive ført forhandlinger herom med de interesserede organisationer.

Forhandlingerne vil blive fortsat mellem vedkommende nordiske ministerier om de udkast til forslag til nye mønsterlove, der er udarbejdet af kommissioner i de enkelte nordiske lande.

Regeringen er opmærksom på, at nutidens komplicerede samfund i stigende grad gør det vanskeligt for forbrugeren at orientere sig om priser og kvaliteter m. v. på markedet for varer og tjenesteydelser, og at forbrugeren i en række henseender kan have behov for beskyttelse og vejledning.

Regeringen finder dette spørgsmål så vigtigt, at den ved folketingsårets begyndelse agter nedsat en alsidigt sammensat kommission til undersøgelse af hele denne problemkreds omkring en tidssvarende forbrugerpolitik. Kommissionen forudsættes herunder at belyse forbrugernes stilling inden for visse lovgivningsområder af særlig interesse i denne sammenhæng, således bl. a. konkurrencelovgivningen og visse andre dele af erhvervslovgivningen. Også spørgsmålet om statens støtte til forbrugeroplysning m. v. og samspillet mellem

[Statsministeren.]

erhvervslivet og forbrugerpolitikken må i denne forbindelse indgå i kommissionens overvejelser.

De betydelige strukturændringer, som skibsfarten har gennemgået i de senere år, har stillet erhvervet over for store problemer. Den hastighed, hvormed udviklingen sker på det teknologiske og kommercielle felt, stiller store krav til flådens fornyelse og dermed til investeringer. Desværre møder skibsfarten fortsat betydelige vanskeligheder hidrørende fra flagdiskriminering og andre indgreb til skade for den frie konkurrence. Regeringen vil i kontakt med de andre nordiske lande fortsat tage aktivt del i det internationale arbejde, der søger at modvirke indgreb over for den frie skibsfart. En særlig interesse knytter sig til de ændringer, som måtte blive foretaget i USAs skibsfartspolitik. Regeringen vil, når lejlighed gives, virke for, at USA slår ind på en mere liberal skibsfartspolitik. En ændring i denne retning må forventes at øve gunstig indflydelse på andre lande, der fører en restriktiv skibsfartspolitik.

Som følge af de fortsat meget vanskelige afsætningsvilkår for landbrugsvarer, herunder andre landes subsidiepolitik, er landbrugets økonomiske forhold — trods visse lyspunkter — stadig utilfredsstillende, selv om landbruget i særlig grad har forøget produktiviteten, og selv om afvandringen af såvel selvstændige landbrugere som medhjælpere er fortsat i hurtigt tempo. Derfor er en lovgivning vedrørende landbrugets økonomiske problemer stadig nødvendig.

De nuværende landbrugsordninger blev i forrige folketingsår vedtaget med den klausul, at de skulle optages til revision allerede i folketingsåret 1969-70, og en sådan revision vil finde sted.

På baggrund af diskussionen om perspektivet i landbrugsordningerne og den måde, hvorpå støtten ydes, har regeringen bedt et udvalg om at foretage en analyse af landbrugets problemer og på grundlag heraf vurdere de gældende landbrugsordningers virkning både på landbrugets produktions- og indkomstforhold, effektivitetsudvikling og tilpasning til den øvrige erhvervsstruktur samt af ordningernes indvirkning på samfundsøkonomien.

Udvalget skal inden årets udgang afgive

indstilling om, hvorledes kommende landbrugsordninger mest hensigtsmæssigt kan tilrettelægges.

Også landbokommissionen har flere undersøgelser i gang, bl. a. vedrørende landbrugets struktur- og finansieringsproblemer, besiddelsesformen i landbruget, landarbejderboliglovgivningen m. v. Regeringen forventer at modtage betænkning herom inden årets udgang, således at der for første gang vil foreligge et samlet materiale, der kan bidrage til en klaring af nogle af landbrugets problemer.

Jordlovgivningen og landbrugets finansieringsgrundlag bør udformes sådan, at en fortsat strukturudvikling og en effektivisering af bedrifterne fremmes, og der må tilvejebringes en løsning på de særlige problemer, som de unge landmænd er stillet over for.

Det er regeringens opfattelse, at der fortsat for samfundet som helhed er behov for en betydelig produktion og eksport af landbrugsvarer, ikke blot af hensyn til valutaandtjeningen, men også af hensyn til beskæftigelsesmulighederne i andre erhverv. Regeringen vil søge at give landbruget en rimelig placering i det moderne erhvervspolitiske mønster, der er under opbygning.

Da den gældende statshusmandslov og arbejderboliglov endnu ikke er kommet til revision, vil det atter i år være nødvendigt at fremsætte forslag til de sædvanlige 2 udlånslove.

Ved fremsættelse af forslag til lov om finansiering af grundforbedring og vandløbsregulering vil der blive søgt mulighed skabt for, at nogle vigtige fællesafvandingsarbejder fortsat kan gennemføres.

Fiskeriet satte i 1968 rekord med hensyn til både fangstmængder og -værdi, ligesom eksporten af fiskeriprodukter nåede op på et større beløb end nogen sinde tidligere. Nettoudbyttet for den enkelte fisker har dog i mange tilfælde ikke svaret til, hvad de samlede fangstresultater synes at vise. Helt så store fangstresultater som i 1968 er ikke opnået i den forløbne del af 1969, og en række driftsudgifter er samtidig steget. I de seneste måneder er der imidlertid indtruffet prisstigninger på flere af de vigtigste fiskearter.

De fremtidige vilkår for fiskeeksporten til fællesmarkedet er fortsat uafklarede, idet

[Statsministeren.]

fællesmarkedets fiskeripolitik endnu ikke er vedtaget. De nordiske økonomiske forhandlinger kan medføre resultater, der får stor betydning for fiskeriets fremtid.

Der er forløbet næsten 20 år, siden man begyndte den udbygning af det grønlandske samfund, som var nødvendig for at hæve befolkningens levedof op over eksistensminimum. I disse år er der sket store fremskridt i Grønland, navnlig inden for sundhedsvæsen, skolevæsen og boligbyggeri, men også de private indkomster er blevet væsentligt forbedrede. Der foreligger dog stadig mange uløste opgaver i Grønland, og det vil endnu i mange år være nødvendigt med betydelige tilskud fra den danske stats side.

Det har været et gennemgående sigte med Grønlandspolitikken, at befolkningen selv i øget omfang skulle overtage flere og flere opgaver. I den kommende samling forventes bl. a. fremsat forslag om ændring af loven om Grønlands landsråd og forslag om forhøjelse af indførselsafgifterne. Disse love indebærer en udvidelse af det kommunale selvstyre og bedre muligheder for finansiering af landsrådets opgaver. I ministeriet for Grønland overvejes i øvrigt for tiden mulighederne for senere at indføre en beskatning i Grønland, hvorved der kan skabes grundlag for yderligere at overføre opgaver til grønlænderne selv.

Den færøske økonomi er helt afhængig af fiskeriet, og det sidste års vanskelige forhold for fiskeriet med lave priser og et fejlslagen Grønlandsfiskeri har skabt økonomiske problemer. De eksisterende støtteordninger for fiskeriet vil medføre betydelige udgifter for den færøske landskasse, og desuden forestår der store offentlige investeringer samt en fornyelse og udbygning af den færøske fiskerflåde, hvortil landskassen yder tilskudslån. Regeringen følger med opmærksomhed det færøske hjemmestyres arbejde med disse problemer.

Investeringsfonden for Færøerne har over 6 år ydet lån for 60 mill. kr. Tilskrivningerne til fonden ophører med udgangen af dette finansår, og der er derfor igangsat en undersøgelse af investeringsbehovet for Færøerne indtil 1975. Når denne undersøgelse er afsluttet, vil dens resultater gå ind i regeringens overvejelser.

Et forslag om færøsk repræsentation i Nordisk Råd er forelagt Færøernes hjemmestyre. Det er regeringens agt at fremsætte forslag i folketinget om den nødvendige ændring i Nordisk Råds vedtægter, så snart hjemmestyrets tilslutning foreligger.

Der er i det sidste års tid sket en kraftig stigning i beskæftigelsen. Væksten i industriens produktion og efterspørgslen efter arbejdskraft har været så betydelig, at situationen inden for visse brancher er præget af følelig knaphed på arbejdskraft.

Antallet af udenlandske arbejdere er øget, og disse møder en række problemer af juridisk, økonomisk, social og almenmenneskelig karakter, som det er af vigtighed at få løst. Til behandling af disse spørgsmål har regeringen for nogle måneder siden nedsat et udvalg, i hvilket en række ministerier og arbejdsmarkedets hovedorganisationer er repræsenteret.

Arbejdsløshedsforsikringsudvalget af 1964 forventes i nær fremtid at afslutte sit arbejde. Dette omfatter foruden en teknisk revision af arbejdsløshedslovens afsnit om arbejdsløshedsforsikring tillige bl. a. forslag til ændrede regler om dagpengesatser og spørgsmålet om deltidsbeskæftigedes adgang til nydende medlemskab af en arbejdsløshedskasse. Udvalgets arbejde omfatter også forslag om medlemskab for selvstændige erhvervsdrivende, der overgår som arbejdssøgende på det almindelige arbejdsmarked.

Udvalget om arbejdstid og ferie afgav i september i fjor en redegørelse, på grundlag af hvilken regeringen har til hensigt i dette folketingsår at fremsætte forslag til en længe påkrævet teknisk revision af ferieloven.

Socialreformkommissionen står umiddelbart foran at skulle afgive sin første betænkning med forslag om hovedlinjer for strukturen på det sociale område.

Regeringen lægger stor vægt på, at folketinget allerede i denne samling kan gå i gang med første led i arbejdet med socialreformen. Denne reform skal føre til en forenkling og rationalisering samt til en større koordinering mellem forskellige former for social, sundhedsmæssig og anden virksomhed, ligesom den skal skabe baggrund for en forbedret service for befolkningen og for en udbygning af den sociale indsats i retning af forebyggelse, revalidering, tryghed og trivsel.

[Statsministeren.]

Regeringen finder det nødvendigt, at kommuner og amter får et lovmæssigt grundlag for at tilrettelægge deres virksomhed på det sociale og sundhedsmæssige område i overensstemmelse med den ændrede struktur fra den 1. april 1970, når kommunalreformen føres ud i livet. Regeringen har derfor til hensigt at fremsætte forslag til en rammelov om kommunernes og amtens styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender og om den centrale administration på det sociale område. Denne rammelov vil give udtryk for regeringens ønsker om en forenkling og modernisering af den sociale lovgivning og sigte på en kommende udflytning af de flest mulige opgaver fra den centrale administration til kommunerne og de nye amter.

Det er derefter regeringens hensigt på baggrund af rammelovens indhold at foretage en gennemgang af lovgivningen på det sociale og sundhedsmæssige område for at søge denne lovgivning tilpasset den ændrede struktur.

Det må ventes, at socialreformkommissionen i sin forestående betænkning også vil komme med forslag om den fremtidige struktur for den sociale sikring i sygdomstilfælde og om en sådan sikrings indhold. Regeringen vil nøje overveje de fremkomne forslag og vil over for folketinget forelægge sine planer om en ny sygesikring, der skulle yde en bedre service og samtidig være tilpasset en forenklet og moderniseret administrativ opbygning. I bedømmelsen af den fremtidige administration må indgå spørgsmålet om at overføre de opgaver, der i dag varetages af sygekasserne, til kommunerne som et led i disses øvrige sociale og sundhedsmæssige opgaver.

En del af socialreformkommissionens forslag vil angå dagpengene, der ydes i anledning af sygdom, fødsel og ulykkestilfælde under arbejde, og målet skulle her være en hele befolkningen omfattende dagpengeordning, der efter at være løsgjort fra det nugældende system administreres af kommunerne, og som bygger på et samarbejde med kildeskattemyndighederne med hensyn til bidragsopkrævninger og oplysninger om de dagpengeberettigedes erhvervsindtægt.

Det må endvidere ventes, at socialreformkommissionen i en senere betænkning

vil komme ind på spørgsmålet om den fortsatte udbygning af folke-, invalide- og enkepensionen og på spørgsmålet om pension eller ydelse af pensionslignende karakter til personer, såvel lønmodtagere som selvstændige erhvervsdrivende, der i en noget fremrykket alder bliver slået ud af erhverv på grund af ændringer i samfundsstrukturen, og som har vanskeligt ved at finde anden beskæftigelse. Regeringen er opmærksom på disse medborgeres problemer og afventer med interesse de forslag, der i en nærmere fremtid kan ventes fra socialreformkommissionen på disse områder.

Ud over dette reformarbejde kan nævnes, at de i juni måned d. å. vedtagne midlertidige tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister vil blive foreslået indregnet i pensionernes grundbeløb for tiden efter 1. april 1970.

Der vil blive fremsat forslag til en sygeforsikringslov for Færøerne, som under hensyntagen til de særlige færøske forhold går ud på en tilnærmelse til den danske lovgivning, ligesom det er regeringens agt at fremsætte forslag om forhøjelse af det beløb, som i henhold til omsorgsloven ydes beboerne på alderdomshjem og plejehjem til personlige fornødenheder. Yderligere kan nævnes, at der vil blive fremsat forslag om forhøjelse af hædersgaver til besættelsestidens ofre i anledning af 25-året for befrielsen samt forslag om forhøjelse af erstatningsydelse til besættelsestidens ofre, der reguleres efter tjenestemandslønningerne.

Børne- og ungdomsforsorgen vil blive søgt udbygget, bl. a. med henblik på bekæmpelsen af narkotikamisbruget.

Til effektivisering af børne- og ungdomsforsorgens støtteforanstaltninger vil arbejdet blive videreført og søgt afsluttet i de nedsatte arbejdsgrupper og udvalgt til vurdering af familievejledningen, tilsynsværgeninstitutionen og efterværnsstøtten.

Regeringen lægger fortsat stor vægt på, at åndssvageforsorgens og den øvrige særforborgs institutioner udbygges, samt på, at forholdene for alle handicappede gennem revalidering og andre hjælpeforanstaltninger forbedres og normaliseres mest muligt.

Plejehjemsproblemerne vil blive nøje analyseret med henblik på, at de ældre hjælpes til at klare sig selv længere i egne hjem.

Efter at den hidtidige kvotaregulering af

[Statsministeren.]

folkeskolebyggeriet er afløst af nye lovregler om regulering af folkeskolebyggeriet, vil alt nødvendigt folkeskolebyggeri, som ønskes igangsat af kommunerne, kunne gennemføres, for så vidt det er foreneligt med en hensigtsmæssig planlægning og indgår på naturlig måde i den kommende kommunestruktur.

Der vil blive fremsat forslag til lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v. Dette lovforslag er bl. a. en følge af kommunalreformen og tilsigter på en række områder en decentralisering af opgaver dels til amtskommunerne, dels til primærkommunerne. Men forslaget rummer også en række andre ændringer i forhold til den gældende skoletilsynslov. Det er hensigten at give forældrene forøget indflydelse ved nedsættelse af skolenævn ved alle skoler og at sikre eleverne medindflydelse gennem repræsentation i skolenævne, hvor der findes elevråd. Lovforslaget vil endvidere indeholde forslag om en samlet planlægning af skolernes udbygning inden for de nye amtskommuner ved samarbejde mellem amtsrådet og de kommunale skolemyndigheder.

Tilskudsbestemmelserne for en række private skoleformer blev i sidste folketingsår revideret og samlet i en enkelt lov af 18. juni 1969. I indeværende folketingsår skal de øvrige bestemmelser om disse skoleformer revideres, allerede som følge af de nye lønningsbestemmelser. For landbrugs-skolernes vedkommende vil revision finde sted ud fra synspunkterne i den herom afgivne betænkning.

Der er fortsat stigning i den samlede elevtilgang til gymnasiet og HF-kursus. Det er nødvendigt at opretholde nødforanstaltningen med gennemførelse af en begrænsning af det egentlige antal undervisningstimer for eleverne, idet lærermangelen stadig er følelig, specielt i provinsen. Det er dog fortsat lykkedes at optage alle egnede elever i gymnasieklasserne.

Der er i 1968 udsendt vejledende regler for elevråd i gymnasiet og bl. a. anbefalet dannelse af samarbejdsudvalg på skolerne, bestående af rektor, 3 lærere og 3 elever. Disse samarbejdsudvalg tænkes indarbejdet i de nye regler om lærerråd.

Arbejdet med revision af de faglige grunduddannelser fortsættes. Der er iværksat forsøgsundervisning inden for jern- og metalindustriens område, og arbejdet med en revision af lærlingeloven vil blive påbegyndt. Man arbejder endvidere med planlægning af teknika og de herunder hørende studieretninger.

Loven om ungdommens uddannelsesfond skal i indeværende samling forelægges til revision. Regeringen vil søge etableret en nyordning af støtte til unge under uddannelse. Tempo og omfang vil afhænge af de økonomiske muligheder herfor.

Den af planlægningsudvalget for seminarierne afgivne betænkning vil blive gjort til genstand for nærmere overvejelser, og regeringen agter i folketingsårets løb at lægge op til en debat herom i folketinget.

Forslaget til lov om centre for højere uddannelser og om Københavns universitets udbygning, der blev fremsat i folketingsåret 1968-69, men som ikke blev færdigbehandlet, vil blive genfremsat i revideret stand.

Arbejdet med projektering af et center for højere uddannelse og forskning i Odense (Odense universitet) er nu så langt fremskredet, at der vil blive fremsat forslag til lov om etablering af dette center.

Den lægevidenskabelige uddannelse har i de senere år haft meget vanskelige kår — ikke mindst i København — men planerne for en langsigtet løsning af problemerne er nu så vidt fremskredne, at der vil blive fremsat forslag til lov om opførelse af et lægevidenskabeligt centralinstitut — Panum-instituttet — på det nuværende Blegdams-hospitals grund, ligesom der vil blive fremsat forslag til lov om udbygning af den kliniske del af lægeuddannelsen i Københavnsområdet.

De nævnte lovforslag tager alle sigte på at tilvejebringe de fysiske rammer, som er fornødne for, at man kan give alle unge, der søger højere uddannelse, en tidssvarende undervisning.

Den voldsomme vækst, der har fundet sted i antallet af studerende og lærere ved de højere uddannelsesinstitutioner, har gjort det klart, at der er behov for en ændring af disse institutioners styreformer. Der vil derfor blive fremsat forslag til lov om universiteternes styrelse. Man vil her søge de

[Statsministeren.]

generelle principper for institutionernes organisatoriske opbygning fastlagt, herunder sikre såvel de forskellige grupper af ansatte som de studerende medindflydelse i beslutningsprocessen. Århus universitet forudsættes samtidig omdannet til en egentlig statsinstitution.

Den foran omtalte udbygning og udvidelse af de højere uddannelsesinstitutioner vil i sig selv betyde en styrkelse af forskningens stilling. Også på anden måde vil der fra regeringens side blive truffet foranstaltninger for at skabe bedre vilkår for forskningen.

Som led i disse bestræbelser vil der i det kommende folketingsår blive fremsat forslag til lov om etablering af et forskningscenter ved Hørsholm, hvor der, efterhånden som behovet viser sig, skal placeres såvel private som offentlige forskningsinstitutter, som driver teknisk forskning med henblik på resultaternes udnyttelse i private og offentlige virksomheder.

Det i sidste folketingsår fremsatte forslag til lov om Danmarks journalisthøjskole og institut for presseforskning vil blive genfremsat.

Det i begyndelsen af 1967 nedsatte udvalg til undersøgelse af dagspressens økonomiske vanskeligheder har for nylig afgivet sin betænkning. Udvalget har tillige skullet tage stilling til, hvorvidt og i bekræftende fald under hvilke former der bør iværksættes foranstaltninger til afbødelse af disse vanskeligheder. Regeringen vil tage betænkningens forslag op til overvejelse med henblik på fremsættelse af lovforslag.

Der vil i folketingsåret blive fremsat forslag til revision af lov om teatre.

Et igangværende arbejde med en ændring af folkebiblioteksloven, hvorved denne tilpasses den ændrede kommunestruktur, vil blive fortsat. Der kan derfor ventes fremsat et forslag om udskydelse af den revision af loven, som skulle finde sted i folketingsåret 1969-70.

Det er regeringens ønske, at der gennemføres en etapevis udbygning af arkitekt-

skolernes kapacitet. Der er for nylig nedsat et hurtigtarbejdende udvalg til at klarlægge de problemer, der knytter sig til arkitektuddannelsen.

Radiokommissionen vil i det kommende år fortsætte sit arbejde, herunder bl. a. behandlingen af spørgsmålet om etableringen af yderligere et TV-program. Der er nedsat et embedsmandsudvalg, som uden at gribe ind i radiokommissionens overvejelser bl. a. har til opgave at undersøge en række juridiske og administrative problemer set i relation til Danmarks radios status i henhold til radiospredningsloven.

Regeringen vil i det hele i overensstemmelse med den kulturpolitiske redegørelse af januar 1969 se det som sin opgave at styrke en kulturpolitik, der fremmer det enkelte menneskes udviklingsmuligheder.

De kirkelige forhold er stærkt præget af mangelen på præster og af den stærke befolkningsforskydning ind mod de større byer. Det tilstræbes, at lovforslag sigtende på afbødning af præstemangelen kan fremsættes før slutningen af folketingsåret på grundlag af en indstilling fra et af kirkeministeriet nedsat udvalg.

Endvidere overvejes lovforslag med henblik på virkeliggørelsen af de af kirkeministeriets administrationsudvalg afgivne betænkninger vedrørende decentralisering og forenkling af den kirkelige administration.

De midlertidige bestemmelser i menighedsrådslovens §§ 35-38, der skal forelægges folketinget til revision i dette folketingsår, vil antagelig blive foreslået ophævet. Det i sidste folketingsår fremsatte forslag til ændring af samme lovs § 13, stk. 2 (vedrørende menighedsrådenes rådighedsbeløb), vil blive genfremsat i noget ændret skikkelse.

Den af kirkeministeriet i 1964 nedsatte strukturkommission vil fortsætte og muligvis afslutte sit arbejde.

Med vedtagelsen af den nye lov om forsvarets organisation kan den forenkling af forsvarets opbygning, der indledtes under den forrige regering, videreføres bl. a. ved,

[Statsministeren.]

at værnskommandoerne erstattes af en fælles forsvarskommando, der oprettes 1. januar 1970. Samtidig vil den nye lov om forsvarsets personel afskaffe opdelingen af officerskorpset i officerer og specialofficerer, således at det samlede officerskorps kan anvendes i overensstemmelse med den enkeltes kvalifikationer. Der er endvidere truffet aftale med vedkommende personelorganisation om ændrede ansættelses- og arbejdsvilkår for seniorsergenter og stampersonel.

I overensstemmelse med et under behandlingen af forslaget til loven om forsvarsets organisation fremsat ønske er der nedsat en forsvarskommission, hvori bl. a. alle udvalgsberettigede partier i folketinget er repræsenteret. Denne kommission skal vurdere, om der foreligger grundlag for en ændret målsætning for dansk forsvar, og foretage en analyse af behovet for værnenes styrke- og våbenmæssige sammensætning. Det er endvidere pålagt kommissionen at følge forsvarsets rationaliseringsbestrebelse og arbejdet med en effektivisering af mandskabsuddannelsen m. m.

Omlægningen af forsvarsets tekniske tjeneste er videreført med oprettelse af materielkommandoer i hæren og søværnet. Hærens materielkommando placeres i Hjørring, medens en større del af søværnets værkstedsvirksomhed henlægges til Frederikshavn og Korsør. Ammunitionsarsenallets resterende anlæg i København forventes frigjort i løbet af 1971, hvorefter virksomheden vil være samlet i Elling. Efter forslag fra orlogsværftets styrelsesråd overvejes en ændret status for værftet.

Den planlagte udflytning af militære myndigheder fra centrale byområder vil i overensstemmelse med forsvarsministerens redegørelse i folketinget den 11. februar 1969 blive gennemført i takt med opførelse af nødvendigt erstatningsbyggeri, i hvilken forbindelse kan nævnes de planlagte kaserne ved Antvorskov og Finderup.

Arbejdet i udvalget til undersøgelse af befalingsmandsuddannelsen og arbejdsklimaet i forsvarret er fortsat. Arbejdet afsluttes med en betænkning om den militære straffe- og retsplejeordning, der forventes at resultere i en revision af lovgivningen på dette område.

Effektiviseringen af mandskabsuddannelsen vil blive fortsat efter retningslinjer fore-

slået af det udvalg, der under ledelse af direktøren for Danmarks pædagogiske institut har arbejdet med problemet.

Det nordiske samarbejde om deltagelse i FN's fredsbevarende operationer videreføres, og Danmark bidrager fortsat med mandskab til FN-styrken på Cypern og med observatører i Israel og Kashmir.

Med henblik på at bringe lodsernes pensionering i overensstemmelse med de nye regler for tjenestemandspensioner vil der blive fremsat forslag til ændring af lov om lodsvæsenet.

Ved lov af 30. april 1969 om placeringen af en ny Københavns lufthavn blev ministeren for offentlige arbejder bemyndiget til at lade udarbejde en plan for etapevis gennemførelse af en ny storlufthavn, placeret på og ved øen Saltholm, til fremtidig afløsning af lufthavnen i Kastrup. Dette arbejde er i fuld gang, og det er regeringens hensigt i forbindelse med Saltholmprojektet at søge prioriteringen af de store trafikopgaver fastlagt.

I denne sammenhæng vil der også blive fremsat lovforslag om den fremtidige organisations- og driftsform for lufthavnen i Kastrup og lufthavnen på Saltholm.

Spørgsmålet om etablering af primære provinslufthavne forventes i løbet af vinteren bragt til en endelig afklaring. I denne sammenhæng vil mulighederne for en overdragelse af såvel anlæg som drift af de statslige, civile provinslufthavne til vedkommende kommuner blive undersøgt.

Endvidere agtes fremsat forslag til lov om visse ændringer i vejlovgivningen i konsekvens af kommunalreformen.

Forslag til lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af veje, der blev fremsat i sidste folketingsår, agtes genfremsat.

I overensstemmelse med principperne i hovedlandevejsloven agtes der i dette folketingsår fremsat de fornødne forslag vedrørende projektering og anlæg samt klassificering af motorveje og andre hovedlandeveje, og i tilslutning hertil agtes der fremsat forslag vedrørende projektering af en ny forbindelse over Storstrømmen.

Statsbanerne påregner til faste anlæg at anvende ca. 150 mill. kr., af hvilke en væsentlig part vil gå dels til spor- og sikringsanlæg, dels til tilvejebringelsen af de faste

[Statsministeren.]

anlæg, som moderne driftsformer nødvendiggør på de større stationer.

Udbygningen af det københavnske S-banenet, herunder i første række Køgebugtbanen, bliver videreført. Endvidere fortsættes forberedelserne med henblik på igangsætning af arbejdet med Citybanen.

Til det rullende materiels fornyelse og forøgelse er påregnet anvendt 116 mill. kr. Den gennem adskillige år stedfundne udveksling af damplokomotiver med diesellokomotiver til modernisering af driften og nedbringelse af driftsudgifterne er blevet fortsat og forventes afsluttet i det kommende år.

I en skriftlig og mundtlig del er hermed afgivet den grundlovsfæstede redegørelse til folketinget. Redegørelsen ledsages af regeringens ønske om et resultatrigt samarbejde i det nu indledte folketingsår.

Mødet genoptaget kl. 13.00.

Formanden: Den 29. juni afgik indenrigsminister, medlem af folketinget Poul Sørensen ved døden under et rekreationsophold i Hornbæk få dage efter sin 65 års fødselsdag. Efter at have været alvorligt syg i en periode følte han sig i god bedring og glædede sig til atter at vende tilbage til arbejdet, da han pludselig ramtes af en hjertelammelse.

Poul Sørensen var født og opvokset i Roskilde i et stærkt politisk interesseret miljø. Hans fader, branddirektør J. C. Sørensen, var i en årrække borgmester i Roskilde.

Efter afsluttet handelsuddannelse var Poul Sørensen i årene 1922-35 beskæftiget i forskellige erhvervsvirksomheder, men efterhånden opslugtes han fuldstændig af politisk virksomhed. Allerede som ung var han gået ind i arbejdet for det konservative folkeparti, og han var næstformand for Konservativ Ungdoms landsorganisation og medlem af

partiets hovedbestyrelse i 1930-36. Der blev lagt mærke til hans flid og organisatoriske evner, og i 1935 blev han partisekretær for det konservative folkeparti. Han fik snart en central position i partiarbejdet i nært samarbejde med Christmas Møller. I årene 1941-50 var han partiets generalsekretær og forretningsfører. Han indvalgte i folketinget i 1941, valgt i Københavns amtskreds, som han repræsenterede til 1947. Fra 1950 til sin død repræsenterede han Odense amtskreds.

Under besættelsen arresteredes han af tyskerne, og da det engelske bombardement af Shellhuset fandt sted, sad han som arrestant i øverste etage og reddede med nød og næppe livet ved et dristigt spring ned på gaden, hvorved han blev alvorligt såret — en oplevelse, han helst ikke talte om.

Fra 1958 til 1968 var han den konservative folketingsgruppes leder, og som den, der altid satte sig selv i anden række og først og fremmest havde partiets tarv for øje, nød han en ganske enestående tillid i gruppen.

Poul Sørensen var i to perioder medlem af regeringen, først som arbejds- og socialminister i ministeriet Erik Eriksen 1950-53 og dernæst fra 1968 til sin død som indenrigsminister i den nuværende regering, i hvis dannelse han havde en væsentlig andel. Døden rev ham bort midt i arbejdet med at gennemføre kommunalreformen. Hans arbejde med denne betydningsfulde reform vil altid være et vidnesbyrd om en betydelig politisk og administrativ indsats.

I sin politiske virksomhed var Poul Sørensen i besiddelse af fremragende evner til at se og realisere de muligheder, som de skiftende politiske og samfundsmæssige situationer indebar for at fremme en udvikling i den retning, som han skønnede var til det danske samfunds bedste.

Her i salen stod hans plads sjældent tom, men han tog kun ordet, når han fandt det nødvendigt. Hans indlæg var korte og sag-

[Formanden.]

lige, undertiden skarpe, men aldrig personlige, og han var fra alle sider respekteret for sin omfattende politiske viden.

Hans udadtil noget kølige og lukkede væsen dækkede over megen hjertevarm følelse for andres vanskeligheder, hvilket ofte kom til udtryk i det skjulte.

Poul Sørensens død betyder et stort tab for hans parti, for folketinget og for regeringen. Vi vil alle bevare mindet om en betydelig politisk lederskikkelse og en sand folkestyrets tjener.

(Medlemmerne påhørte stående formandens mindeord).

Formanden: Fra statsministeren har jeg modtaget følgende skrivelse:

„Statsministeriet,
København K., den 11. juli 1969.

Efter at indenrigsminister Poul Sørensens er afgået ved døden, har Hans Majestæt Kongen den 11. juli 1969 udnævnt folketingsmand H. C. Toft til indenrigsminister.

Jeg tillader mig at anmode hr. formanden om at ville underrette folketinget herom.

H. Bawnsgaard.

/ Ruth Christensen.“

Endvidere har jeg fra statsministeren modtaget følgende skrivelse:

„Statsministeriet,

København K., den 9. september 1969.

I overensstemmelse med den af statsministeren nedlagte forestilling har Hans Majestæt Kongen den 4. september 1969 bestemt, at sager vedrørende „Statens lånefond for erhvervsforskning“, der er oprettet ved lov nr. 169 af 11. maj 1966 om ændring af lov om oprettelse af „Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd“ og „Statens teknisk-videnskabelige fond“, fra den 1. september 1969 at regne overføres fra undervisningsministeriet til handelsministeriet (ministeriet for handel, håndværk, industri og søfart).

Jeg tillader mig at anmode hr. formanden om at ville underrette folketinget herom.

H. Bawnsgaard.

/ Ruth Christensen.“

Fra den fungerende indenrigsminister har jeg modtaget følgende indberetning dateret den 9. juli 1969 om resultatet af folkeafstemningen den 24. juni 1969 om valgretsalderen:

„Indenrigsministeriet,
København, den 9. juli 1969.

På grundlag af de fra valgbestyrelserne modtagne indberetninger om optællingen og bedømmelsen af de ved folkeafstemningen den 24. juni 1969 afgivne stemmesedler har Danmarks Statistik opgjort folkeafstemningens udfald for hele landet således:

	Ja-stemmer	Nej-stemmer	Ugyldige stemmer	I alt
Hovedstaden, Øerne og Jylland	444.805	1.639.691	8.321	2.092.817
Færøerne	599	3.808	21	4.428
Grønland	3.320	3.189	94	6.603
Hele landet	448.724	1.646.688	8.436	2.103.848

I forhold til det samlede vælgertal, der er opgjort til 3.309.546, er der således afgivet 49,76 pct. nej-stemmer.

Af de ugyldige stemmesedler — i alt 8.436 — har efter de foreliggende oplysninger 1.952 været blanke, medens 6.484

er blevet kasseret af valgbestyrelserne af andre grunde.

Knud Thestrup

/ Vilh. Brockmeyer.

Folketinget.“

[Formanden.]

Fra statsministeren har jeg endelig modtaget følgende skrivelse:

„Statsministeriet,

København K., den 14. juli 1969.

Ved folkeafstemningen den 24. juni 1969 om det af folkettinget den 6. juni 1969 vedtagne forslag til lov om ændring af valgretsaldere til folkettinget har ifølge indenrigsministerens redegørelse af 9. juli 1969 et flertal af de i folkeafstemningen deltagende folketingsvælgere, svarende til 49,76 pct. af samtlige stemmeberettigede, stemt mod lovforslaget.

I henhold til grundlovens § 42, stk. 5, er lovforslaget herefter bortfaldet.

H. Baunsgaard.

/ Ruth Christensen.“

I forbindelse med folkeafstemningen er der fra indenrigsministeren fremsendt 2 klager over afstemningen. Klagerne tilstilles udvalget til valgs prøvelse.

I henhold til det af folkettinget den 4. august 1961 vedtagne forslag om overgang til næste sag på dagsordenen skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab.

I henhold til folketingsbeslutning af 3. marts 1965 skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer og 17 stedfortrædere vedrørende de offentlige investeringer.

I henhold til folketingsbeslutning af 30. maj 1968 skal der nedsættes et udvalg på 21 medlemmer til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund.

I henhold til folketingsbeslutning af 29. oktober 1968 skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer til at drøfte problemer og modtage information vedrørende patentlovgivningen.

I henhold til folketingsbeslutning af 29. oktober 1968 skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen.

I henhold til lov nr. 54 af 5. marts 1954 om det udenrigspolitiske nævn skal der foretages valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til det udenrigspolitiske nævn.

I henhold til lov nr. 292 af 21. december 1957 skal der foretages valg af 16 medlemmer og 16 stedfortrædere til Nordisk Råd.

I henhold til § 13 i lov nr. 372 af 23. december 1964 om valutaforhold m. v. skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer til at indtræde i folketingets valutaudvalg.

I henhold til § 10 i lov nr. 135 af 29. marts 1950 om en sukkerordning skal der nedsættes et udvalg på 15 medlemmer.

I henhold til § 2, stk. 2, i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse skal der nedsættes et udvalg på 9 medlemmer.

I henhold til § 3 i lov om regulering af bymæssige bebyggelser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 279 af 1. juli 1965, skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer.

I henhold til § 2, stk. 3, i lov nr. 342 af 23. december 1959 om det civile beredskab skal der nedsættes et udvalg på 11 medlemmer.

I henhold til toldloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 198 af 22. maj 1968 § 1, stk. 7, skal der nedsættes et udvalg på 17 medlemmer.

Fra medlem af folketinget *Poul Møller*, der har haft orlov på grund af sygdom, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 15. juli d. å. atter har kunnet give møde i tinget. Stedfortræderens, fru *Gudrun Jensens*, hverv som midlertidigt medlem af folketinget er dermed ophørt fra nævnte dato at regne.

I skrivelse af 1. juli d. å. har sognerådsformand *Poul Nielsen* meddelt mig, at han er villig til at modtage det ved folketingsmand *Poul Sørensens* død ledigblevne mandat som ordinært medlem af folketinget.

Fra medlemmer af folketinget *Per Møller*, *Bogholm* og *Gert Petersen* har jeg modtaget meddelelse om, at de som følge af deltagelse i De Forenede Nationers generalforsamling

[Formanden.]

ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor de anmoder om orlov på grund af midlertidig varetagelse af offentligt hverv samt om, at stedfortræderne må blive indkaldt.

Medlem af folketinget, statsrevisor *H. C. Toft* har meddelt mig, at han efter sin udnævnelse til indenrigsminister har ønsket at nedlægge sit hverv som statsrevisor.

I skrivelse af 27. juni d. å. meddeler handelsministeren, at han samme dato har nedsat det sagkyndige udvalg, der er foreslået i folketingsbeslutning af 24. april 1969 om undersøgelse af visse former for kapitalformidling til dansk erhvervsliv og — efter byrettens afgørelse i sagen vedrørende *Boss of Scandinavia* — undersøgelse af omstændighederne i forbindelse med denne sammenslutnings stiftelse og sammenbrud. Udvalget har fået følgende sammensætning: til formand for udvalget er udnævnt professor, dr. jur. *Knud Illum*, og til medlemmer af udvalget er udnævnt rektor, professor *Søren Gammelgård* og statsautoriseret revisor *Erling Jørgensen*.

I skrivelse af 3. oktober d. å. anmoder landbrugsministeren om, at der må blive valgt 1 nyt medlem af statens jordlovsudvalg for tiden 1. november 1969—31. oktober 1970 i stedet for folketingsmand *Chr. Rasmussen*, der har ønsket at udtræde, idet opmærksomheden samtidig henledes på, at ingen, der er fyldt 70 år, kan vælges til medlem af statens jordlovsudvalg.

Med skrivelse af 26. september d. å. fremlægger finansministeren i henhold til grundlovens § 47, stk. 1, for folketinget statsregnskabet for finansåret fra 1. april 1968 til 31. marts 1969. Eksemplarer af statsregnskabet vil blive omdelt.

Folketingets ombudsmand har afgivet beretning for året 1968. Eksemplarer af beretningen er tilstillet tingets medlemmer.

Folketingets regnskab for finansåret fra 1. april 1968 til 31. marts 1969 er revideret og vil blive fremlagt i bureauet. Et sammendrag vil blive optaget i Folketingstidende, tillæg B.

Med skrivelse af 7. juli 1969 har fiskeriministerens fremsendt beretning om fiskeri-

ministeriets produktivitetsudvalgs virksomhed i finansårene 1967-68 og 1968-69. Eksemplarer er omdelt.

Med skrivelse af 25. august d. å. har landbrugsministeren fremsendt beretning om landbrugsministeriets produktivitetsudvalgs virksomhed i finansåret 1968-69. Eksemplarer er omdelt.

Under henvisning til det pålæg, der er givet i beretning af 12. april 1962 fra udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om Danmarks erhvervsfond, har handelsministeren med skrivelse af 1.d.m. fremsendt beretning om anvendelse af midler til eksportfremmende foranstaltninger i finansåret 1968-69. Eksemplarer vil blive omdelt.

Med skrivelse af 3. oktober 1969 fremsender undervisningsministeren i henhold til § 4, stk. 2, i lov nr. 312 af 21. december 1955 om en atomenergikommission beretning om kommissionens virksomhed for tiden fra 1. april 1968 til 31. marts 1969. Eksemplarer af beretningen vil blive omdelt.

Med skrivelse af 19. august 1969 har ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene og nedrustningsspørgsmål fremsendt „Beretning til nedrustningsministeren om nedrustningsudvalgets virksomhed og den internationale udvikling med hensyn til nedrustning i 1968“. Eksemplarer er tilstillet folketingets medlemmer.

Medlem af folketinget *Jørgen Andersen* har meddelt mig, at han ønsker til arbejdsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke foranstaltninger agter ministeren at udvirke for at sikre udenlandske arbejdere, som er beskæftiget i danske virksomheder, samme eksistens- og lønmæssige vilkår som deres danske kolleger?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid onsdag den 15. oktober.

Medlem af folketinget *Sigsgaard* har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det korrekt, at finansudvalget behandlede og afgjorde sagen om salg af forsvarsministeriets areal

[Formanden.]

ved Amager Boulevard, uden at byplanmyndigheden havde været hørt, og hvorfor har ministeren ikke grebet ind over for denne disposition?"

Spørgeren ønsker skriftligt svar.

Medlem af folketinget Otto Mørch har meddelt mig, at han ønsker til landbrugsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren medvirke til, at en større personkreds kan opnå jagtret i statens skove og andre af statens jagtarealer, således at det bliver muligt for nogle af landets 100.000 uprivilegerede jægere at få del i jagtarealerne?“

Medlem af folketinget Rigmor Christensen har meddelt mig, at hun ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje, om det vil være formålstjenligt ved udstedelse af førerbevis at påføre beviset indehaverens blodtype?“

Medlem af folketinget Camre har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Med hvilke midler mener ministeren at den samlede opsparing i Danmark bør forøges?“

Medlem af folketinget Arne Christiansen har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Med hvilken begrundelse har ministeren undladt repræsentation for hjemmevernet i forsvarskommissionen af 1969?“

Medlem af folketinget Simonsen har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren foranledige, at rekrutter og konstabelelever får befalet samme sengetid som øvrige værnepligtige?“

Medlem af folketinget Else-Merete Ross har meddelt mig, at hun ønsker til udenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren instruere den danske delegation om at gøre FN's generalforsamling og FN's Commission on Human Rights bekendt med den henvendelse, som historikeren Pyotr Yakir og 54 andre russiske borgere har søgt at rette til FN's menneskerettighedskommission?“

Medlem af folketinget Ivar Nørgaard har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for Grønland at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse, hvad der hidtil er passeret i sagen om en eventuel udflytning af den kgl. grønlandske handel, og hvornår og på hvilket grundlag der kan forventes truffet afgørelse i sagen?“

Disse spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid i morgen.

Medlem af folketinget Valbak har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren oplyse, om regeringen nu kan tage stilling til de bevillingsmæssige problemer af mere kompliceret karakter — omtalt i ministerens svar til mig af 2. september 1969 på spørgsmål nr. 284 indleveret 25. august 1969 — der knytter sig til afhjælpning af de mest akutte problemer, som stofmisbrugerklantelet har rejst for fængselsvæsenet og Dansk Forsorgsselskab?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid onsdag den 15. oktober.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 8. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Valg af 16 medlemmer til udvalget for forretningsordenen.*
- 2) *Valg af 17 medlemmer til udvalget til valgsprøvelse.*
- 3) *Valg af 17 medlemmer til finansudvalget.*
- 4) *Valg af 17 medlemmer til udvalget angående statsrevisorernes betænkning.*
- 5) *Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til socialudvalget.*
- 6) *Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til trafikudvalget.*
- 7) *Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til boligudvalget.*
- 8) *Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til udvalget for undervisning og uddannelse.*

[Formanden.]

- 9) Valg af 17 medlemmer til lønningsudvalget.
- 10) Valg af 17 medlemmer til indfødsretsudvalget.
- 11) Valg af 17 medlemmer til ombudsmands-udvalget.
- 12) Valg af 17 medlemmer til udvalget angående videnskabelig forskning.
- 13) Valg af 2 medlemmer til at føre tilsyn med folketingets bibliotek.
- 14) Valg af 9 medlemmer til det i grundlovens § 71 omhandlede tilsyn med behandlingen af personer, som er underkastet frihedsberøvelse.
- 15) Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab.
- 16) Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer.
- 17) Valg af 21 medlemmer til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund.
- 18) Valg af 17 medlemmer til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende patentlovgivningen.
- 19) Valg af 17 medlemmer til et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen.
- 20) Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til det udenrigspolitiske nævn.
- 21) Valg af 16 medlemmer og 16 stedfortrædere til Nordisk Råd.
- 22) Valg af 17 medlemmer til folketingets valutaudvalg.
- 23) Valg af 15 medlemmer til folketingets sukkerudvalg.
- 24) Valg af 9 medlemmer til det i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gævejdelse omhandlede udvalg.
- 25) Valg af 17 medlemmer til folketingets udvalg vedrørende bymæssige bebyggelser.
- 26) Valg af 11 medlemmer til udvalget angående det civile beredskab.
- 27) Valg af 17 medlemmer til folketingets toldudvalg.
- 28) Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Per Møller.
- 29) Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Per Møller.
- 30) Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Bøgholm.
- 31) Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Bøgholm.
- 32) Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Gert Petersen.
- 33) Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Gert Petersen.
- 34) Spørgsmål til ministrene.
- 35) Valg af en statsrevisor til udløbet af statsrevisorernes indeværende valgperiode (i stedet for H. C. Toft).

Mødet hævet kl. 13.21.

2. møde.

Onsdag den 8. oktober kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 16 medlemmer til udvalget for forretningsordenen.

Valgt blev: *Asger Jensen, Haunstrup Clemmensen, Fanger, Stetter, Henry Christensen, Jens Frandsen, Kristen Østergaard, Bernhard Baunsgaard, Samuelsen, K. Axel Nielsen, Hans Hækkerup, Per Hækkerup, J. O. Krag, Helge Nielsen, Peter Nielsen og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til udvalget til valgsprøvelse.

Valgt blev: *Burgdorf, Gerda Møller, Henry Møller, Ulla Worm, Niels Andersen, Niels Jørgen Nielsen, Ib Thyregod, Meta Ditzel, Rigmor Christensen, Nordqvist, Karl Max Rasmussen, Falk Hansen, Evald Kristensen, A. W. Larsen, Th. Mikkelsen, Holm Tved og Arne Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til finansudvalget.

Valgt blev: *Jørgen Jensen, Hans Kjær, Clara Munck, Niels Ravn, Damsgaard, Jens Foged, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Grethe Philip, Erik Hansen (Ålborg amt), Lindegård Rasmussen, Lysholt Hansen, Gorrsen, Grünbaum, Evald Kristensen, Poul Nilsson, Søgaard og Poul Dam.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til udvalget angående statsrevisorernes betænkning.

Valgt blev: *Burgdorf, Gerda Møller, Vestergaard Poulsen, Niels Ravn, Niels Jørgen Nielsen, Niels Andersen, Jens Frandsen, Jørgen Andersen, Amtoft, Helge von Rosen, Kampmann, Poul Dalsager, Egon Jensen, Risgaard Knudsen, Hans Lund, Th. Mikkelsen og Vivike.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til socialudvalget.

Valgt blev: 1. *Asger Jensen*, 2. *Clara Munck*, 3. *Lis Møller* og 4. *Simonsen* med stedfortrædere for nr. 1-4: *Ulla Worm* og *Vestergaard Poulsen*, 5. *Holger Hansen*, 6. *Evan Jensen* og 7. *Eva Ree* med stedfortrædere for nr. 5-7: *Robert Christensen* og *P. E. Eriksen*, 8. *Grethe Philip*, 9. *Lindegård Rasmussen* og 10. *Valbak* med stedfortrædere for nr. 8-10: *Erik Hansen* (Ålborg amt) og *Rigmor Christensen*, 11. *Bundvad*, 12. *Albertsen*, 13. *Erling Dinesen*, 14. *Anker Jørgensen*, 15. *Niels Mørk* og 16. *Helge Nielsen* med stedfortrædere for nr. 11-16: *Evald Kristensen* og *Bertel Pedersen*, og 17: *Kurt Brauer* med stedfortræder for nr. 17: *Vivike*.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til trafikudvalget.

Valgt blev: 1. *Stehr Johansen*, 2. *Fanger*, 3. *Juul-Madsen* og 4. *Niels Ravn* med stedfortrædere for nr. 1-4: *Mads Eg Damgaard* og *Poul Nielsen*, 5. *Enggaard*, 6. *Holmberg* og 7. *Johan Philipsen* med stedfortrædere for nr. 5-7: *Kofoed* og *Eva Ree*, 8. *Bilgrav-Nielsen*, 9. *Amtoft* og 10. *Skovmand* med stedfortrædere for nr. 8-10: *Dagmar Andreasen* og *Helge von Rosen*, 11. *Horn*, 12. *Holst*, 13. *Lindberg*, 14. *Otto Mørch*, 15. *Børge Schmidt* og 16. *Søgaard* med stedfortrædere for nr. 11-16: *Th. Mikkelsen* og *Holm Tved*,